

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Виконав:
студент IV курсу, групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Непюк Олег Ярославович

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Корбутяк Аліна Георгіївна

*До захисту допущено на засіданні кафедри
Протокол №_____ від _____ червня 2026 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Харабара В.М.*

АНОТАЦІЯ

Непюк О.Я. Фінансова стійкість підприємства: сучасні методи оцінки та забезпечення. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 - Фінанси банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2026. 67 с.

У бакалаврській роботі досліджено економічний зміст фінансової стійкості підприємства, сучасні методи її оцінки та особливості забезпечення в сучасних умовах. Проаналізовано склад і структуру джерел фінансування товариства з обмеженою відповідальністю «Терра-Потічок» у 2023-2025 роках в цілому, та показники фінансової стійкості зокрема; а також показники ефективності використання фінансових ресурсів у цілому. Запропоновано орієнтири забезпечення фінансової стійкості досліджуваного підприємства у майбутньому періоді з урахуванням сучасних реалій.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела формування, фінансова стійкість, методи оцінки, ефективність використання.

ANNOTATION

Nepuk O.Ya. Financial sustainability of an enterprise: modern methods of assessment and support. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 - Finance, Banking and Insurance. Yurii Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2026. 67p.

The bachelor's work investigated the economic content of the financial stability of the enterprise, modern methods of its assessment and features of ensuring it in modern conditions. The composition and structure of the sources of financing of the limited liability company "Terra-Potichok" in 2023-2025 in general, and indicators of financial stability in particular, as well as indicators of the efficiency of the use of financial resources in general, are analyzed. Guidelines for ensuring the financial stability of the enterprise under study in the future period, taking into account modern realities, are proposed.

Key words: financial resources, sources of formation, financial sustainability, assessment methods, efficiency of use.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О.Я. Непюк

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства.....	6
1.2. Сучасні методи оцінки фінансової стійкості підприємств.....	13
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТИПУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ТЕРРА-ПОТІЧОК» У 2023-2025 РОКАХ.....	20
2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури фінансових ресурсів підприємства.....	20
2.2. Дослідження динаміки показників фінансової стійкості підприємства.....	36
2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів.....	43
РОЗДІЛ 3. ОРІЄНТИРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА МАЙБУТНІЙ ПЕРІОД.....	48
3.1. Ключові фактори, що впливають на формування фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах.....	48
3.2. Базова модель забезпечення фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” в майбутньому періоді.....	53
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Коливання економічної активності та кризові процеси в економічній системі України істотно позначилися на рівні стійкості функціонування підприємств, виявивши їхні вразливі сторони, недостатню готовність до змін, низький рівень гнучкості й адаптаційної спроможності щодо подолання існуючих викликів. Фінансова стійкість є складною та багатоаспектною економічною категорією, оскільки забезпечує можливість оцінювання діяльності підприємства з позиції його стабільності та конкурентоспроможності на ринку. Позитивна динаміка показників фінансової стійкості формує основу для ефективного функціонування підприємств і поступового нарощування їхнього економічного потенціалу.

Фінансова стійкість підприємства є складовою константою загальної стійкості суб'єкта господарювання, що виступає об'єктом управління та відображає стан його фінансових ресурсів у контексті забезпечення збалансованого й пропорційного розвитку за умови підтримання належного рівня платоспроможності та допустимого рівня фінансового ризику.

Характерним наслідком кризових процесів економічного розвитку вітчизняних підприємств у сучасних умовах стала гостра нестача фінансових ресурсів, що суттєво вплинуло на ефективність їх господарської діяльності. Водночас недостатній рівень фінансового забезпечення підприємств супроводжується низькою результативністю використання наявних ресурсів. Сформована ситуація обумовлює необхідність розроблення нових підходів до формування основ забезпечення фінансової стійкості, а також визначення напрямів практичного впровадження рекомендацій щодо посилення ролі фінансових інструментів у процесі її забезпечення.

Сучасна економічна практика потребує нетрадиційних, нових рішень, заснованих на глибокому синтезі досягнень сучасної фінансової теорії і досвіду фінансового менеджменту. Саме тому проблема формування і забезпечення

фінансової стійкості українських підприємств (особливо в умовах військової агресії) набуває надзвичайної актуальності.

Таким чином, *актуальність теми* на даному етапі розвитку економіки вимагає від кваліфікованих спеціалістів врахування особливостей формування фінансових ресурсів з різних джерел, вивчення оптимізаційних моделей співвідношення власних та позикових коштів та застосування отриманих знань на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та методичні аспекти оцінки, формування і забезпечення фінансової стійкості підприємства досліджували як вітчизняні, так і іноземні науковці. Серед них: І.О. Бланк, Брігхем Є.Ф., Васюренко Л.В., Гнатенко Є.І, Кузьменко Н.І. Набок Є.В., Петленко Ю.В. та ін.

Мета даної кваліфікаційної роботи: узагальнення теоретичних і методичних положень та рекомендацій щодо процесу формування та забезпечення фінансової стійкості. Для досягнення поставленої мети у дослідженні використано комплекс *методів* наукового пізнання, зокрема метод узагальнення, методи вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу, кластерний і факторний аналіз, метод аналізу ієрархій, а також методи структурного аналізу та проектування, стратегічного аналізу й моделювання.

Завданнями дослідження є:

- систематизація, закріплення і розширення теоретичних знань у сфері формування фінансової стійкості підприємства;
- визначення змісту показників, що визначають рівень фінансової стійкості;
- висвітлення сучасних методів оцінки фінансової стійкості підприємства;
- оцінка політики формування і забезпечення фінансової стійкості досліджуваного підприємства в аналізованому періоді;
- дослідження показників ефективності використання всіх фінансових ресурсів на підприємстві;
- визначення основних напрямів забезпечення стійкості підприємства в

довгостроковому періоді, в тому числі й досліджуваного.

Предметом дослідження виступають сукупність теоретичних та практичних засад у сфері формування та забезпечення фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – склад та структура фінансових ресурсів, процес формування та забезпечення фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок”.

Інформаційною основою дослідження стали нормативно-правові акти України: Закони, Положення, Постанови, та розпорядження і статистичні дані, фінансова звітність підприємств

Структура роботи. Бакалаврська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Перший розділ основної частини включає методичний і загальнотеоретичний підхід щодо формування фінансової стійкості; сучасних методів її оцінки та показники, що її характеризують. В цьому розділі проводиться аналітичний огляд літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріалів підручників, посібників, періодичних видань та різних законодавчих актів держави. Другий розділ включає дослідження типу фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років, а саме аналіз обсягу та структури фінансових ресурсів, формування та забезпечення фінансової стійкості; аналіз показників за допомогою таблиць, графіків та діаграм. Третій розділ присвячений окресленню напрямків забезпечення фінансової стійкості підприємства на перспективу, містить пропозиції щодо впровадження різних заходів задля забезпечення ефективності функціонування та стабільності суб'єкта господарювання.

Теоретичне значення даної роботи полягає в поглибленні рівня знань стосовно напрямів формування та забезпечення фінансової стійкості. *Практичне значення* кваліфікаційної роботи полягає в тому, що одержані результати можуть бути використані в подальшому дослідженні даного питання та його впливу на кінцеві результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, фінансового та інвестиційного розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями.

Автори [35; 36; 38] рекомендують розмежовувати сутність понять «економічна стійкість» та «фінансова стійкість» [35, с. 650].

На думку Безуглої Т.В. «Економічна стійкість – це комплексне поняття, що пов'язане зі здатністю зберігати цілісність та рівновагу в умовах негативних та позитивних впливів різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів завдяки ефективному використанню ресурсів підприємства. Є недоцільним зведення економічної стійкості лише до фінансової стійкості, оскільки вона включає такі вагомі фактори впливу на господарюючий суб'єкт, як ділова активність та стійкість персоналу» [2, с.32].

У вітчизняній науковій практиці немає єдиного «універсального» трактування сутності «фінансова стійкість підприємства». Варто зазначити, що більшість наукових поглядів спирається на ототожнення або споріднення понять «фінансовий стан», «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість» [14; 16; 22]. На нашу думку, необхідно детально розглянути визначення кожного з наведених трактувань сутності понять.

До прикладу, Т.А. Обущак зазначає «...фінансовий стан підприємства як сутнісну характеристику діяльності підприємств у певний період, що визначає

реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати цю діяльність у майбутньому» [21, с. 92].

На думку К.С. Салиги, «...фінансовий стан підприємства можна визначити як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничого-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [29, с. 215].

Ураховуючи зазначені два вище трактування – необхідну кількість ресурсів та якість їх використання, – І.О. Бланк пропонує визначити фінансовий стан підприємства «...як рівень збалансованості окремих елементів активів і пасивів підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [3, с. 476].

Наумова Л.Ю. розглядає «...фінансовий стан як показник економічної діяльності підприємства, що характеризує його ділову активність і надійність» [27, с. 120]. Такі показники, на нашу думку, як ділова активність та надійність, повинні доповнювати інші фінансові показники діяльності підприємства, бо самотійно однозначно не дають можливості оцінити ефективність функціонування компанії.

Мамонтова Н.А. стверджує, що «...під фінансовим станом підприємства можна розуміти кінцеві результати його діяльності, що, на нашу думку, є недоцільним, адже не можна ототожнювати всі аспекти діяльності підприємства тільки з прибутком або збитком» [19, с. 107].

Л.О. Коваленко стверджує, що «...враховуючи більшість рис підприємства як господарюючого суб'єкта ринкових відносин, пропонує визначати фінансовий стан як характеристику його фінансової конкурентоспроможності, ефективність використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання» [14, с. 411].

Науковець О.О. Терещенко зазначає, що «...фінансова рівновага

передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань» [33, с. 277].

На думку Н.М. Притуляк та Н.Ю. Невмержицької, «...фінансова рівновага визначається як відповідність обсягів формування та споживання власних фінансових ресурсів» [32, с. 228].

А Хачатурян В.В., розглядаючи «...сутність фінансової стійкості, визначають основною передумовою її дотримання умов фінансової рівноваги між власними та запозиченими джерелами» [34].

Науковці-дослідники Бланк І.О., Бурда А.І. [13; 6] розглядають «...фінансову стабільність підприємства через аспект поняття платоспроможності, тобто фінансова стабільність підприємства є таким станом його активів та пасивів, який є достатнім для погашення усіх зобов'язань».

Сомов В.Ф. пропонує оцінювати «...фінансову стабільність підприємства через його фінансову незалежність, що пов'язана із загальною структурою підприємства, ступенем залежності від зовнішніх джерел фінансування» [31, с. 113].

Вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних науковців дає змогу виокремити такі чотири основних напрями трактування «фінансової стійкості»:

1) як стан підприємства або ресурсів. В.З. Бугай стверджує, що «...фінансова стійкість підприємства – це стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу за збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків» [5, с. 34].

Ю.В. Петленко розглядає фінансову стійкість підприємства «...як такий стан підприємства, за якого зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку за негативних впливів зовнішнього середовища» [25, с. 103].

О.Є. Журавльова пропонує розглядати фінансову стійкість «...як

рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників» [9, с. 524];

2) як рівновага або здатність повертатись до неї. І.В.. Зятковський розглядає «...фінансову стійкість як такий рівноважний стан промислового підприємства, за якого економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні фактори стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу і стратегії в заданих межах ризику» [11, с. 40]. На думку В.І. Оспіщева та І.В. Нагорної «фінансова стійкість – це стан рівноваги або здатність повертатися у цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємство)» [22, с.220].

Ю.А. Сімах пропонує розглядати фінансову стійкість «...як потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування або не виходить за межі встановлених границь» [30, с. 12];

3) як здатність підприємства (системи). В.З. Бугай стверджує, що «...фінансовою стійкістю є здатність підприємства поглинати зовнішні й внутрішні дестабілізуючі фактори через ефективне застосування своїх ресурсів за рахунок використання й удосконалення економічного потенціалу» [5, с. 35].

А.В. Василенко пропонує розглянути «...фінансову стійкість як здатність системи зберігати свій працездатний стан щодо досягнення запланованих результатів за наявності різних мінливих впливів» [7, с. 650].

В.Л. Іванов розкриває фінансову стійкість «...як здатність економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) за різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливів за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів» [12, с. 32];

4) як комплекс складників. О.В. Ареф'єва, Д.М. Городянська розглядають фінансову стійкість «...як сукупність взаємозумовлених та

взаємопов'язаних складників, які за будьяких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування» [1, с. 83].

А.І. Бурда пропонує розглянути фінансову стійкість «...як системне явище, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства» [6, с. 141].

Поряд з цими трактуваннями, варто звернути увагу і на іншу, відмінну позицію вчених-науковців. На думку О.Є. Журавльової, «...сутність фінансової стійкості проявляється у оптимальній структурі капіталу, що забезпечується домінуючою часткою власного капіталу в загальному обсязі авансованого в підприємство капіталу, що дає змогу підтримувати фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів та забезпечити безперервний виробничо-господарський процес» [9, с. 525].

Вітчизняний науковець М.Я. Коробов зауважує: «якщо параметри діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, це свідчить про фінансову стійкість підприємства» [16, с. 174].

Дослідники В.Й. Плиса та І.І. Приймак запропонували «...під фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання розуміти його спроможність функціонувати впродовж тривалого періоду, одержуючи достатній для відтворення потенціалу, виплати дивідендів і стабільного розвитку прибутку, забезпечуючи при цьому економічно обґрунтоване співвідношення джерел фінансування та активів і збалансоване надходження й виплату грошових коштів попри вплив внутрішніх та зовнішніх чинників» [26, с. 98].

І.Г. Ловінська зазначає, що «...фінансова стійкість являє собою певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність» [18, с. 200]. Однак таке визначення фінансової стійкості не може певною мірою задовольнити потребу в потенційній повній оцінці ефективності фінансової діяльності підприємства.

На думку Т.Г. Щепіта, «...стійкість та стабільність фінансового стану залежить від результатів операційної та фінансово-інвестиційної діяльності підприємства, а стійкий фінансовий стан, своєю чергою, здійснює позитивний вплив на діяльність організації» [37, с. 92].

Водночас О.А. Островська визначає «...фінансову стійкість підприємства як здатність підприємства функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [23, с. 182].

До прикладу, дослідниця Л.А. Костирко розкриває значення фінансової стійкості «...як інтегральну характеристику здатності підприємства як системи трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком» [17, с. 122].

А вчені науковець Зверяков М. позиціонує «...фінансову стійкість підприємства як такий стан його фінансових ресурсів, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення» [10, с. 64].

Г.О. Крамаренко стверджує, що «...фінансова стійкість – це такий економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, а співвідношення власного та позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують платоспроможність» [14, с. 90].

Також варто розглянути твердження таких авторів, як Коваленко Л.О. та Ремньової Л.М: «...одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – стабільність його діяльності у довгостроковій перспективі. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів» [14, с. 92]. Отже, фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів. Хоча, розглядаючи аналіз майнового стану компанії, Рудницька О.М., Шпак Н.З. вважають, що її «...стійкість значною мірою залежить від доцільності й правильності вкладення фінансових ресурсів у активи» [28, с. 257].

Дослідниця Н.А. Мамонтова характеризує «...фінансову стійкість як такий стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції» [19, с. 16].

А науковий колектив авторів на чолі з А.М. Поддєрьогіним визначає «...фінансову стійкість підприємства як такий його стан, що дає змогу за рахунок власних і позикових коштів забезпечити поточну виробничу діяльність та інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства, зберігаючи темпи приросту власного капіталу, платоспроможність та кредитоспроможність» [27, с. 141].

Аналіз вищенаведених дефініцій дає можливість зробити висновок, що поняття «фінансовий стан», «фінансова рівновага» та «фінансова стійкість» є незалежними один від одного показниками функціонування підприємства.

Отже, розмежування понять економічна та фінансова стійкість дозволяє зробити висновок, що фінансова стійкість є комплексною економічною категорією, що відображає стабільний фінансовий стан підприємства, за якого забезпечується ефективне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, підтримується належний рівень фінансової автономії, платоспроможності, прибутковості та рентабельності, а також створюються умови для розвитку діяльності підприємства у поточному та майбутньому періодах.

1.2. Сучасні методи оцінки фінансової стійкості підприємств

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів вітчизняних підприємств використовуються різноманітні методи.

Найпоширеніший метод оцінки – коефіцієнтний метод, тобто метод оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. Саме його й будемо використовувати в даній роботі, оскільки він дає найбільший обсяг інформації

про діяльність підприємства. Найважливішою характеристикою при оцінці ефективності використання фінансових ресурсів є збереження фінансової стійкості підприємства.

Загальновідомо, що стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його фінансово-господарської діяльності. Тому таку оцінку можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший показник, а тільки за допомогою певної системи показників, що детально і всебічно характеризують ефективність використання фінансових ресурсів, в тому числі й позикових. Цим методом, як пропонує А.М. Поддєрьогін, передбачається обчислення та аналіз показників ефективності використання капіталу підприємства, фінансової стійкості, визначення типу фінансової стійкості, та показники кредитоспроможності [27, с.305].

Отже, головним індикатором при визначенні ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, є фінансова стійкість, що відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство, маневруючи ліквідними засобами, здатне забезпечити безперебійність виробничого процесу, реалізації продукції, а також забезпечити покриття витрат на розширення та оновлення компанії у майбутньому.

Опрацьовані методики, запропоновані українськими науковцями [32; 33] дозволяють виокремити усі відносні показники фінансової стійкості суб'єктів господарювання на дві групи:

- показники, які визначають стан оборотного капіталу підприємства;
- показники, які визначають стан основного капіталу підприємства.

Відповідно «...до першої групи належать такі коефіцієнти: коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власними оборотними коштами; коефіцієнт маневрування власних коштів.

До другої групи належать такі коефіцієнти: індекс постійного активу підприємства; коефіцієнт довгостроково залучених позичених коштів; коефіцієнт зносу; коефіцієнт реальної вартості майна підприємства; коефіцієнт

фінансової незалежності підприємства (коефіцієнт автономії); коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів» [33, с.35].

З метою оцінювання фінансової стійкості підприємства поряд із відносними показниками застосовують також абсолютний показник, відомий як трикомпонентний показник, який дає можливість визначити тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Такий підхід до оцінки фінансової стійкості базується на зіставленні обсягів запасів і витрат із величиною джерел їх фінансування.

Таким чином, для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємств в цілому використовуються такі показники [14, 398]:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії):

$$K_a = BK / K, \quad (1.1)$$

де K_a – коефіцієнт автономії;

BK – сума власного капіталу підприємства;

K – загальна сума капіталу підприємства.

Цей коефіцієнт характеризує частку власного капіталу в загальній його сумі. Оптимальне значення даного показника складає більше 0,5, тобто не менше половини всього майна підприємства повинно бути сформовано за рахунок його власних коштів. Позитивною тенденцією для цього коефіцієнта є його збільшення, що буде свідчити про підвищення самостійності підприємства у фінансуванні різних сфер своєї діяльності;

- коефіцієнт фінансової залежності (напруги):

$$K_n = 3 / K, \quad (1.2)$$

де K_n – коефіцієнт напруги;

3 – зобов'язання підприємства.

Даний показник характеризує частку залученого капіталу в загальній його сумі. Оптимальне значення показника – менше 0,5. Позитивним для підприємства є зменшення значення цього коефіцієнта, що буде свідчити про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;

- коефіцієнт фінансової стабільності (самофінансування):

$$K_c = BK / 3, \quad (1.3)$$

де K_c – коефіцієнт самофінансування.

Коефіцієнт фінансової стабільності характеризує суму власного капіталу, що припадає на одиницю залучених коштів. Оптимальним для даного показника є значення на рівні більше 1. Про покращення діяльності підприємства буде свідчити збільшення цього коефіцієнта, адже тоді власних коштів буде більше ніж позичкових, а тому підприємство зможе більшу частину своїх затрат покрити власними коштами і одночасно це буде гарантією для кредиторів про повернення їхніх коштів цим підприємством;

- коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості або фінансового лівериджу):

$$K_l = 3 / BK, \quad (1.4)$$

де K_l – коефіцієнт фінансового лівериджу.

Коефіцієнт фінансового лівериджу показує суму зобов'язань, що припадає на 1 гривню власного капіталу. Оптимальним значенням для даного показника є 0,6-0,7, тобто на 1 гривню власного капіталу повинно припадати 0,6-0,7 грн. позичкових коштів, що дасть можливість підприємству не повністю залежати від зовнішніх кредиторів і не втратити фінансовий контроль за своєю діяльністю. Позитивним для підприємства буде зменшення даного коефіцієнта;

- коефіцієнт маневрування:

$$K_m = \text{ОбК}_в / BK, \quad (1.5)$$

де K_m – коефіцієнт маневрування;

$\text{ОбК}_в$ – власні оборотні кошти підприємства.

Даний показник характеризує частку власних оборотних коштів підприємства в загальній сумі його капіталу, тобто показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яку вкладено в оборотні кошти, а яку капіталізовано. Оптимальне значення цього показника встановлено на рівні 0,2-0,5, що означає те, що лише

20-50% власного капіталу повинні спрямовуватись на формування оборотних активів;

- коефіцієнт інвестування:

$$K_i = BK / HA, \quad (1.6)$$

де K_i – коефіцієнт інвестування;

HA – необоротні активи підприємства.

Цей показник показує суму власного капіталу, що припадає на одиницю необоротних активів. Оптимальним для підприємства буде значення цього показника на рівні більше 1. Це буде свідчити про те, що не вся сума власного капіталу спрямована на формування необоротних активів, адже певна частина власних коштів повинна іти на створення запасу оборотних активів;

- коефіцієнт забезпечення:

$$K_z = OBK_v / OBA, \quad (1.7)$$

де K_z – коефіцієнт забезпечення;

OBA – оборотні активи підприємства.

Коефіцієнт забезпечення характеризує частку власних оборотних коштів підприємства в загальній сумі його оборотних активів. Для підприємства оптимальним буде значення цього показника на рівні більше 0,1, тобто не менше 10% оборотних активів підприємства повинно бути сформовано за рахунок власних коштів;

- коефіцієнт поточної заборгованості:

$$K_{пз} = Зп / З, \quad (1.8)$$

Цей коефіцієнт характеризує частку поточних зобов'язань підприємства в загальній їх сумі. Чим вищим буде цей показник, тим швидше підприємству потрібно буде погашати заборгованість, а для цього треба змінювати структуру активів на користь найбільш ліквідних.

- коефіцієнт довгострокових зобов'язань:

$$K_{дз} = Зд / (Зд + За), \quad (1.9)$$

де $K_{дз}$ – коефіцієнт довгострокових зобов'язань;

Зд – довгострокові зобов'язання підприємства;

За – зобов’язання підприємства перед акціонерами;

- коефіцієнт співвідношення вхідних грошових потоків і заборгованості акціонерам:

$$K_{сп} = ГрП_в / За, \quad (1.10)$$

де $K_{сп}$ – коефіцієнт співвідношення вхідних грошових потоків і заборгованості акціонерам;

$ГрП_в$ – вхідні грошові потоки підприємства.

Цей коефіцієнт характеризує здатність підприємства погасити свої зобов’язання перед акціонерами за рахунок надходження готівки. Особливо важливим це є в тому випадку, коли підприємство випускає привілейовані акції, виплати за якими повинні проводитись незалежно від фінансових результатів діяльності такого товариства, тобто навіть якщо підприємство не отримає прибутку, воно змушене виплатити дивіденди і тоді джерелом таких виплат буде поточне надходження готівки;

- коефіцієнт співвідношення вхідних грошових потоків і заборгованості кредиторам:

$$K_{ск} = ГрП_в / Зк, \quad (1.11)$$

де $K_{ск}$ – коефіцієнт співвідношення вхідних грошових потоків і заборгованості кредиторам;

$Зк$ – довгострокові зобов’язання підприємства кредиторам.

Даний коефіцієнт характеризує здатність підприємства розрахуватись з кредиторами за рахунок надходження готівки, тобто погасити свою заборгованість за рахунок найбільш ліквідних активів;

- коефіцієнт співвідношення пасивів і зобов’язань акціонерам:

$$K_{за} = К / За, \quad (1.12)$$

де $K_{за}$ – коефіцієнт співвідношення пасивів і зобов’язань акціонерам.

Даний показник показує, яка сума капіталу припадає на 1 грн. заборгованості перед акціонерами. Чим вищим буде цей коефіцієнт, тим повніше і у встановлені строки підприємство зможе виплатити своїм акціонерам належні їм суми дивідендів;

- коефіцієнт стійкості економічного зростання:

$$Кез = (ЧП - Дв) / ВК, \quad (1.13)$$

де Кез – коефіцієнт стійкості економічного зростання;

ЧП – чистий прибуток;

Дв – дивіденди виплачені.

Цей коефіцієнт характеризує частку прибутку, що направляється на розвиток підприємства. Збільшення цього показника свідчить про збільшення частки капіталізованого прибутку, але значною мірою даний коефіцієнт залежить від обраної підприємством дивідендної політики.

Механізм оцінки фінансової стійкості підприємства передбачає визначення типу фінансової стійкості. Для цього необхідно спершу визначити величину власних оборотних коштів. Потім поступово порівнювати величину власних оборотних коштів (довгострокових та поточних зобов'язань) з величиною запасів. Відповідно, виділяють 4 типи фінансової стійкості, що наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Типи фінансової стійкості підприємства [23, с.184]

Порівняння фінансових ресурсів із запасами	Тип фінансової стійкості
Власні оборотні кошти > Запаси і витрати	Абсолютно стійкий
Власні оборотні кошти + Довгострокові зобов'язання > Запаси і витрати	Нормально стійкий
Власні оборотні кошти + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання > Запаси і витрати	Нестійкий
Власні оборотні кошти + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання < Запаси і витрати	Кризовий

Величина власного оборотного капіталу визначається шляхом вирахуванням із суми власного капіталу величини необоротних активів.

Отже, запропоновані методи оцінки дозволяють зробити висновки про рівень фінансової стійкості підприємства та визначити відповідний тип, притаманний конкретному суб'єкту господарювання.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТИПУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ТЕРРА-ПОТІЧОК» У 2023-2025 РОКАХ

2.1. Аналіз динаміки обсягу та структури фінансових ресурсів підприємства

Дослідження фінансової стійкості підприємства розпочинається з оцінки складу та структури власних і фінансових ресурсів, адже від їхнього співвідношення та питомої ваги можна зробити висновок про тип та рівень фінансової стійкості досліджуваного суб'єкта.

В якості об'єкта дослідження обрано показники фінансової стійкості товариства з обмеженою відповідальністю (далі в роботі – ТОВ) «Терра-Потічок», що знаходиться в Івано-Франківській області, с. Джурові і яке належить до агропромислового комплексу та здійснює вирощування сільськогосподарських культур, в т.ч. й зернових.

ТОВ «Терра-Потічок» використовує сучасну техніку для вирощування та переробки сільськогосподарської продукції, з метою її реалізації та отримання прибутку. Засновник та власник підприємства – Данилюк Іван Степанович.

Статутний капітал приватного підприємства станом на 1.01.26 р. складає 2 000 000 грн.

Середньоспискова чисельність працюючих на підприємстві сьогодні – 9 осіб.

Предметом діяльності ТОВ «Терра-Потічок» є:

- вирощування, заготівля, закупка (в тому числі у населення за готівку), переробка, розфасовка, реалізація оптом та в роздріб сільськогосподарської продукції, продукції тваринництва та продуктів харчування;
- вирощування, заготівля, закупка (в тому числі у населенні за готівку), переробка, розфасовка, реалізація оптом та в роздріб зернових культур;
- вирощування, заготівля, закупка (в тому числі у населенні за готівку),

переробка, розфасовка, реалізація оптом та в роздріб худоби;

- надання технічної допомоги в обробці землі і збиранню врожаю юридичним та фізичним особам;

- інші види діяльності, які не заборонені чинним законодавством України.

Основне завдання сьогодні ТОВ «Терра-Потічок» – виробництво сільськогосподарської продукції за доступними цінами, у необхідній кількості та високої якості.

За розмірами даний суб'єкт господарювання є невеликим підприємством з масовим та безперервним виробництвом та автоматизованою працею.

Поряд з цим доцільно провести SNW-аналіз (акронім від англ. Strength, Neutral, Weakness) – це аналіз сильних, нейтральних і слабких сторін організації. Як показала практика, в ситуації стратегічного аналізу внутрішнього середовища організації в якості нейтральної позиції найкраще фіксувати середньо ринковий стан для даної конкретної ситуації.

Зазвичай SNW-аналіз застосовують для більш глибокого вивчення внутрішнього середовища підприємства після проведення SWOT-аналізу. Під час SNW-аналізу оцінюється стан внутрішнього середовища підприємства за рядом позицій (факторів), кожна з яких отримує одну із трьох оцінок: сильна (Strength); нейтральна (Neutral); слабка (Weakness).

Головна задача SNW-аналізу – це виявлення „активу” (S) і „пасиву” (W) підприємства. А задача стратегії розвитку – використання активу для нейтралізації і усунення пасиву. Для прикладу, до „пасиву” (слабких позицій) підприємства може відноситися: відсутність стратегії розвитку; низька кваліфікація персоналу; неефективна організаційна структура; слабе інформаційне забезпечення; низький рівень планування; сильна залежність від постачальників.

Результати проведення SNW-аналізу внутрішнього середовища ТОВ „Терра-Потічок” узагальнено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

SNW-аналіз внутрішнього середовища ТОВ „Терра-Потічок”

Сфера	Стратегічна позиція (фактори)	Якісна оцінка позиції (факторів)
Кадри	Управлінський персонал	S
	Корпоративна культура	S
	Кваліфікація співробітників	S
	Кадрова політика	S
	Мотивація продуктивної праці	S
	Плинність кадрів і прогули	N
	Особлива кваліфікація співробітників	N
	Досвід	S
Організація загального управління	Організаційна структура	N
	Організація системи комунікацій	S
	Організаційний клімат і культура	N
	Кваліфікація, інтереси, здібності вищого керівництва	S
	Система стратегічного планування	W
Маркетинг	Продукція, вироблена підприємством	S
	Збір необхідної інформації про ринок	S
	Частка ринку	N
	Канали розподілу	N
	Організація збуту	N
	Якість товару	S
	Унікальність товару	S
Фінанси й облік	Ставлення до податків	N
	Можливість використання альтернативних фінансових стратегій	N
	Ефективність контролю за витратами, можливість їх зниження	S
	Система обліку, складання бюджету і планування прибутку	N
Виробнича діяльність	Виробничі потужності	S
	Ритмічність виробництва	S
	Виконання замовлень за обсягом виробництва	S
	Система обслуговування виробництва	S
	Узгодженість діяльності обслуговуючих господарств	N

Отже, за даними таблиці сильними позиціями (S) діяльності ТОВ „Терра-Потічок” є: кадри з великим досвідом роботи в даній галузі; добре організована система комунікацій; кваліфікація вищого керівництва; продукція підприємства, що користується попитом; якість товару; добре організована система обліку та контролю за витратами; вчасне виконання замовлень; високий рівень системи обслуговування виробництва тощо.

Слід відзначити, що поряд із сучасним обладнанням, досвідчений персонал із належним рівнем кваліфікації забезпечує підприємству великі обсяги випуску продукції, що зростають з кожним роком. У підприємства є потенціал, що дасть змогу підприємству в майбутньому періоді нарощувати обсяги виробництва.

Отже, суттєвими передумовами для виготовлення відносно широкого спектру продукції на досліджуваному підприємстві, є необхідне професійне обладнання з досить високим рівнем автоматизації (як українського, так і закордонного виробництва). Це сучасне обладнання забезпечує обробку необхідної сировини належним чином (із низьким відсотком браку та відходів).

Слабкою стороною (W) діяльності досліджуваного товариства є низький рівень стратегічного планування та недостатній рівень поточного планування (зокрема, в напрямку складання бюджетів і планування прибутків).

Таким чином, ТОВ „Терра-Потічок” необхідно намагатися використовувати свої сильні сторони для нейтралізації слабких, посилення нейтральних позицій, та стабільного підтримання сильних позицій.

Розглянемо загальні економічні показники, які характеризують діяльність ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки, що наведені в табл. 2.2, скориставшись даними фінансової звітності – балансів та звітів про фінансові результати за відповідні роки (дод. А.1-А.3, Б.1-Б.3).

Відповідно до даних табл. 2.2, діяльність ТОВ „Терра-Потічок” в аналізованому періоді була недостатньо ефективною, оскільки валовий результат мав позитивне значення, і у 2024 році зростав – на 9617,3 тис. грн., однак внаслідок значного зниження чистого доходу у 2025 році валовий

прибуток знизився на 8852,5 тис. грн., що негативно відобразилося і на кінцевому результаті діяльності товариства.

Таблиця 2.2

Основні показники, що характеризують діяльність ТОВ „Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)			
				2024 рік від 2023 року		2025 рік від 2024 року	
				в сумі	у %	в сумі	у %
Обсяг реалізації, тис. грн.	131013,4	122372,9	59624,7	-8640,5	-6,6	-62748,2	-51,3
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	117576,3	99318,5	45422,8	-18257,8	-15,5	-53895,7	-54,3
Валовий прибуток, тис. грн.	13437,1	23054,4	14201,9	9617,3	71,6	-8852,5	-38,4
Чистий прибуток, тис. грн.	7262,5	6839,5	6600,9	-423	-5,8	-238,6	-3,5
Чисельність працюючих, чол.	6	7	9	1	15,7	2	28,6
Фонд оплати праці, тис. грн.	1100,5	1506,1	2002,7	405,6	36,9	496,6	32,9
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	21835,6	17481,8	6625,1	-4353,8	-	-10856,8	-
Капітальні інвестиції, тис. грн.	-	-	266,7	-	-	266,7	100

Про це свідчать, в першу чергу, показники обсягу реалізації продукції. Зокрема, у 2024 році обсяг випуску продукції знизився на 8640,5 тис. грн. (або на 6,6%), а це пов'язано із сезонністю та зниженням ефективності виробничо-збутової діяльністю (внаслідок зниження купівельної спроможності населення, що є характерним в умовах фінансово-економічної кризи та війни), що стримувало обсяги як вирощування (незадовільні погодні умови, приморозки тощо), так і реалізації продукції в даному періоді (табл. 2.2).

У 2025 році порівняно з 2024 роком виручка від реалізації продовжувала знижуватися: на 62748,2 тис. грн. (або на 51,3%), що викликано знову ж таки скороченням посівних площ та незадовільними погодніми умовами. Слід зазначити, що виручка від реалізації продукції підприємства формується,

головним чином, внаслідок реалізації ним продукції рослинництва, зернових та бобових культур та надходжень від надання послуг переробки давальницької сировини.

Відповідно, витрати підприємства на вирощування та реалізацію сільськогосподарської продукції також знизилися. Зокрема, у 2024 році собівартість реалізованої продукції зменшилася на 18257,8 тис. грн. (або на 15,5%), а у 2025 році – на 53895,7 тис. грн. (або на 54,3%). Причому темп зниження собівартості продукції, зокрема у 2025 році (-54,3%) перевищив темп зниження виручки від реалізації продукції в даному періоді (-51,3%), внаслідок чого товариство в даному періоді отримало валовий прибуток в сумі 14201,9 тис. грн., що на 8852,5 тис. грн. (або на 38,4%) менше, ніж у 2024 році (коли валовий прибуток зріс на 71,6% порівняно з попереднім роком).

Така ситуація зумовлена наявністю в товариства інших операційних доходів та витрат, що негативно впливають на кінцеві фінансові показники діяльності. Зокрема, у 2025 році згідно дод. А.3 (Звіту про фінансові результати) Інші операційні доходи підприємства (а це доходи від здачі землі та сільськогосподарських угідь в оренду) зросли на 23341,7 тис. грн. (тобто на 229,2%), а інші операційні витрати (зумовлені обслуговуванням цих сільськогосподарських угідь) зросли на 17239,2 тис. грн. (78%).

Саме тому кінцевий результат – чистий прибуток товариства у 2025 році знизився повільніше, ніж у 2024 році: на 3,5% порівняно із 5,8%. Тобто товариство намагається вийти із спадної траєкторії фінансових результатів шляхом пошуку альтернативних доходів та зниження супутніх витрат, хоча це важко йому вдається.

У 2024 році порівняно з 2023 роком середньоспискова чисельність працюючих зросла на 1 чол., а у 2025 році – на 2 чол. порівняно з попереднім періодом. Внаслідок суттєвого зниження чистого доходу від реалізації продукції показник середньорічного виробітку на 1 працівника теж знижувався, що є негативною динамікою, яку товариству необхідно корегувати в майбутньому (тобто потрібно намагатися збільшувати виробіток не

скорочуючи персонал, а підвищуючи ефективність управлінської та операційної діяльності).

Однозначною є динаміка постійного зростання фонду оплати праці ТОВ „Терра-Потічок”: у 2024 році він зріс на 36,9%, а у 2025 році – на 32,9%, що спричинено головним чином зростанням індексу споживчих цін, а не зростанням виробітку чи продуктивності праці.

Поряд з цим, неоднозначною залишається тенденція щодо нарощення матеріально-технічної бази шляхом збільшення капітальних інвестицій лише у 2025 році – на 266,7 тис. грн. (це при зниженні величини чистого прибутку в даному періоді), що зумовлено посиленою увагою фінансового менеджменту підприємства до альтернативного джерела надходжень зі сторони інвестиційної діяльності.

Таким чином, кінцевий фінансовий результат ТОВ „Терра-Потічок” – тобто чистий прибуток – мав незмінну динаміку до зниження впродовж 2023-2025 років, хоча темпи такого зниження сповільнилися у 2025 році, що варто розцінювати як позитивний сигнал. Тому керівництву товариства доцільно в майбутньому акцентувати увагу на таких напрямках: ефективне управління виробничими, операційними витратами, в т.ч. адміністративними витратами та витратами на збут продукції, а також фінансовими витратами (відсотками за кредит), оскільки товариство постійно користується банківськими кредитами для покриття потреби в оборотних активах.

Також в майбутньому керівництву підприємства та його фінансовій службі слід продовжувати вдосконалювати управлінський облік в сфері управління витратами і постійно шукати резерви зменшення собівартості, збільшення альтернативних надходжень, і, як наслідок, отримання чистого прибутку (можливо за рахунок інвестиційної та фінансової діяльності).

Оскільки об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи виступає фінансова стійкість підприємства, то необхідно проаналізувати показники, що її характеризують. Передусім доцільно оцінити, за рахунок яких саме ресурсів товариство фінансує більшою мірою свої активи: власних чи залучених. Для

цього скористаємось даними балансів (дод. А.1-А.3) за 2023-2025 роки і дослідимо динаміку складу і структури всіх джерел фінансування підприємства в цілому (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка складу та структури пасивів
ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

тис. грн.

Складові пасивів	2023 рік		2024 рік		2025 рік		Відхилення (+,-)			
							2024 рік від 2023 року		2025 рік від 2024 року	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	У сумі	У %	У сумі	У %
Власний капітал	22316,7	30,1	32482,4	34,8	39085,3	35,9	10165,7	4,7	6602,9	1,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	10471	9,6	-	-	10471	9,6
Поточні зобов'язання і забезпечення	51754,7	69,9	60863	65,2	59227,3	54,5	9108,3	-4,7	-1635,7	-10,7
Пасиви	74071,4	100	93347,4	100	108783,6	100	19274	-	15436,2	-

Отже, до складу пасивів ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках належали власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання і забезпечення. Як свідчать дані таблиці, основним джерелом фінансування активів ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2024 роках виступає саме позиковий капітал, причому його частка коливається в межах 64-70%, тобто товариство фінансується більшою мірою за рахунок залучених ресурсів, що слід розцінювати як негативне явище. Хоча в динаміці зростає роль власних ресурсів – і це позитивний сигнал.

Аналізуючи пасиви товариства в цілому, слід відмітити, що їх величина у 2024 році порівняно з 2023 роком збільшилася – на 19274 тис. грн., а у 2025 році – на 15346,2 тис. грн. порівняно із 2024 роком. Проаналізуємо, за рахунок чого відбулися такі зміни.

Так, у 2024 році порівняно з 2023 роком відбулося збільшення капіталу

підприємства за рахунок збільшення величини як власного капіталу – на 10165,7 тис. грн., так і позиченого капіталу – на 9108,3 тис. грн.

Відповідно, у 2025 році порівняно з 2024 роком відбулося збільшення всього капіталу за рахунок знову ж таки збільшення власного капіталу – на 6602,9 тис. грн. та довгострокового залученого капіталу – на 10471 тис. грн. при цьому, абсолютна та відносна величина поточних зобов'язань поступово зменшується в динаміці.

Причини таких змін розглянемо далі в процесі аналізу динаміки складових власного та позикового капіталу товариства.

Розглянемо динаміку структури пасивів за допомогою рис. 2.1.

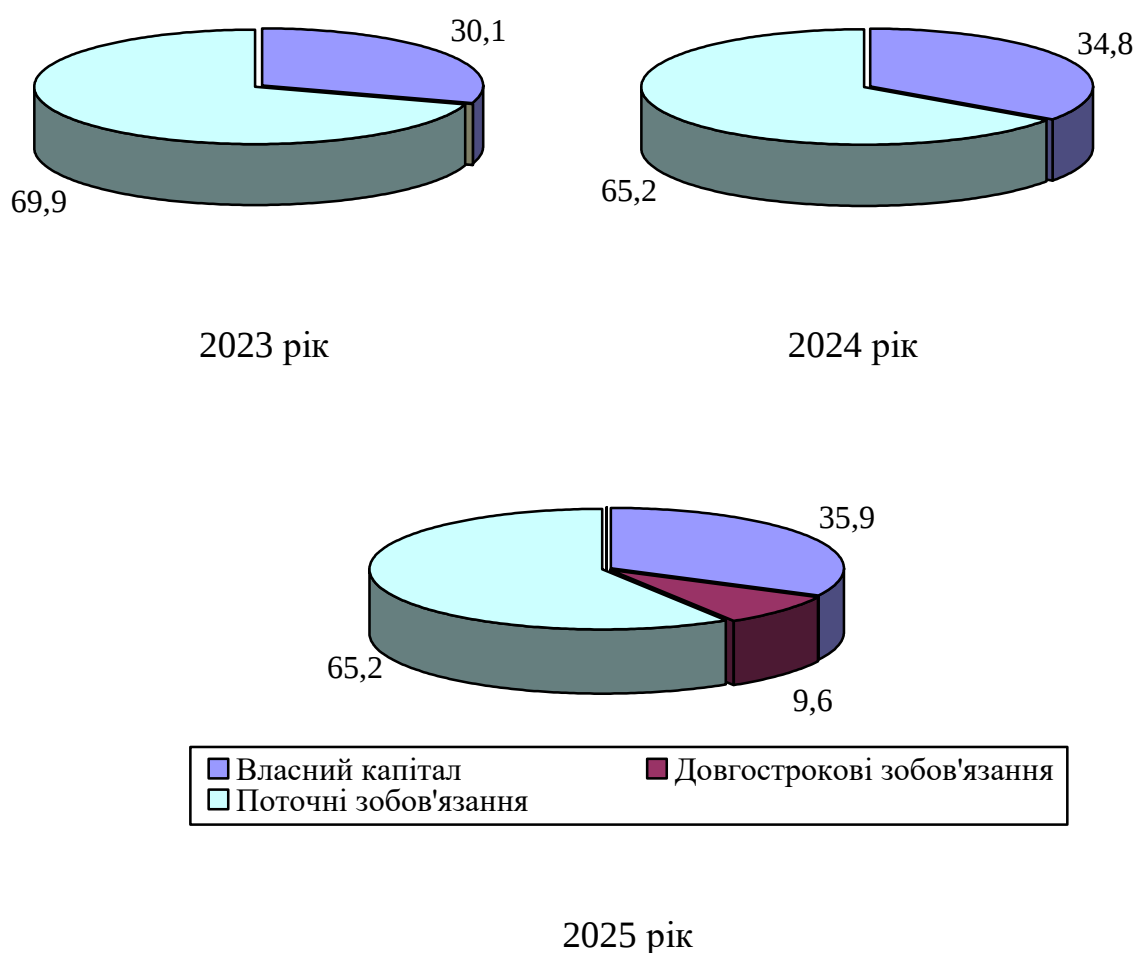

Рис. 2.1. Структура пасивів ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках, %

Отже, з рис. 2.1 видно, що впродовж 2023-2025 років у структурі пасивів ТОВ „Терра-Потічок” переважав позиковий капітал, причому його питома вага коливалася в межах 64-70%, а у 2025 році позиковий капітал складався вже із довгострокового та поточного позикового капіталу.

Поряд з цим, питома вага позикового капіталу на кінець 2025 року несуттєво, але зменшилася – на 1,1% за рахунок вагомого зменшення частки короткострокових зобов’язань – на 10,7%.

Тобто можна стверджувати, що ТОВ „Терра-Потічок” практично залежне від зовнішніх джерел фінансування, оскільки питома вага власного капіталу є невагомою у структурі джерел фінансування товариства, а точніше – не сягає навіть 40%

Дану тенденцію товариству необхідно виправляти в майбутньому шляхом поступового нарощення величини власного капіталу (зокрема, за рахунок збільшення величини нерозподіленого прибутку – що і є характерним для ТОВ „Терра-Потічок”).

Як свідчить рисунок, товариство змінило структуру позикового капіталу, нарощуючи частку довгострокового та зменшуючи роль короткострокового позикового капіталу, а також збільшує поступово питому вагу власного капіталу.

Розглянемо детальніше склад та структуру власного капіталу товариства за допомогою табл. 2.4.

Отже, дані табл. 2.4 свідчать, що основними складовими власного капіталу ТОВ „Терра-Потічок” являються зареєстрований (статутний) капітал та нерозподілений прибуток, який фактично становить 100% всього власного капіталу товариства.

Власний капітал товариства має позитивну тенденцію до збільшення його абсолютної та відносної величини: у 2024 році величина власного капіталу збільшилася на 10165,7 тис. грн., а у 2025 – ще на 6602,9 тис. грн.

Таблиця 2.4

Динаміка складу та структури власного капіталу

ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

тис. грн.

Джерела фінансування активів	2023 рік		2024 рік		2025 рік		Відхилення (+,-)			
							2024 рік від 2023 року		2025 рік від 2024 року	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Зареєстрований капітал	2	0	2	0	2	0	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	22314,7	100	32482,4	100	39083,3	100	10165,7	-	6600,9	-
Власний капітал, всього	22316,7	100	32484,4	100	39085,3	100	10165,7	-	6600,9	-

І таке збільшення зумовлене у 2023-2025 роках – збільшенням розміру нерозподіленого прибутку, що характеризує діяльність товариства як задовільну і позитивно повинно вплинути на фінансову стійкість ТОВ „Терра-Потічок”, але в перспективі, оскільки поки що частка власного капіталу товариства ледь сягає 40% у загальному обсязі фінансових ресурсів.

Зокрема, у 2024 році величина нерозподіленого прибутку, тобто прибутку, що реінвестується у вирощування продукції сільськогосподарського призначення, значно зросла – на 10165,7 тис. грн..

У 2025 році зберігається позитивна тенденція до нарощення суми нерозподіленого прибутку – на 6600,9 тис. грн., оскільки товариство знову отримало чистий прибуток в даному періоді (щоправда менший, аніж в попередньому році) і повністю його реінвестувало у свою виробничо-господарську діяльність.

В якості рекомендації товариству доцільно сформувати резервний капітал на випадок впливу непередбачених обставин, що може покращити його фінансову стійкість від впливу зовнішніх чинників.

Сума зареєстрованого капіталу впродовж 2023-2025 років була

незмінною і склала 2 тис. грн., що у питомій вазі є мізерною часткою і навіть не сягає 1% всіх власних ресурсів. За рахунок цього величина нерозподіленого прибутку складає 100%.

Таким чином, проведені розрахунки вказують на поступове збільшення величини власного капіталу, як в абсолютній, так і відносній величині.

Динаміку складу власного капіталу товариства в цілому, можна прослідкувати за допомогою рис. 2.2.

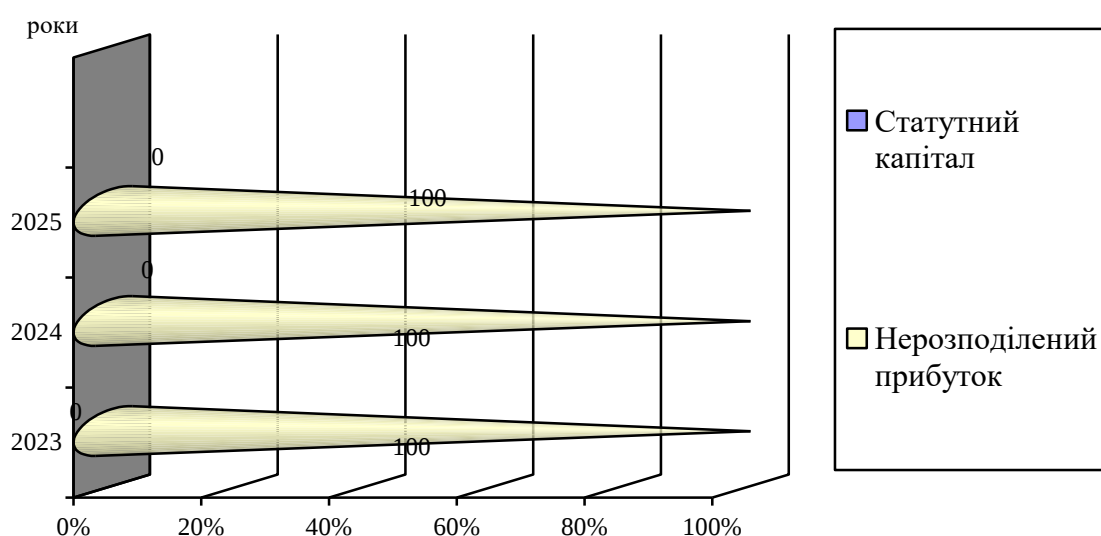

Рис. 2.2. Динаміка структури власного капіталу ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках

Отже, як свідчить рис. 2.2, структура власного капіталу товариства практично не змінилася: всі 100% належать нерозподіленому прибутку. Слід зазначити, що переважання у структурі саме цієї складової є позитивним явищем, оскільки це свідчить, що товариство намагається реалізовувати ефективну політику управління фінансовими ресурсами, зокрема нарощує частку власних коштів, які можна спрямовувати на проведення не лише операційної, але й фінансово-інвестиційної діяльності. Тому керівництву товариства й надалі необхідно проводити політику тезаврації прибутку (реінвестування у виробничо-господарську діяльність). Попри це, керівництву товариства доцільно розглянути на майбутнє можливість формування

резервного капіталу (джерелом є чистий прибуток) та збільшення суми зареєстрованого капіталу задля реалізації власних інвестиційних цілей підприємства.

Тепер доцільно розглянути структуру активів, у які безпосередньо підприємство вклало свої пасиви для забезпечення безперервної діяльності.

З метою аналізу структури активів ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки проаналізуємо її графічне зображення за допомогою даних фінансової звітності (дод. А.1-А.3) – рис. 2.3.

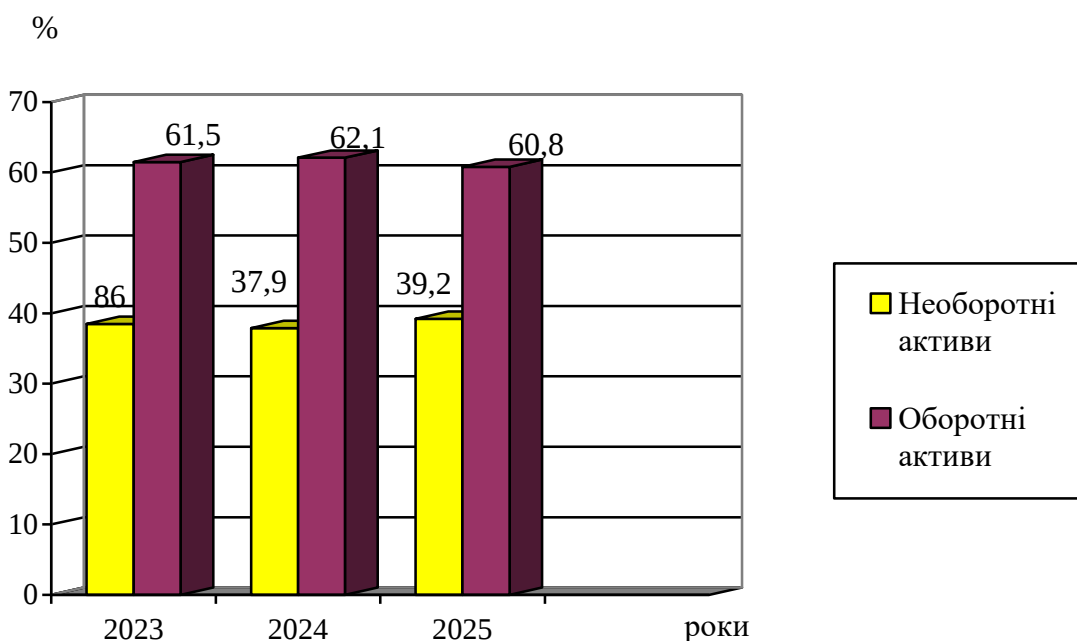

Рис. 2.3. Динаміка структури активів ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки, %

Як видно з рис. 2.3, протягом 2023-2025 років структура активів товариства практично не змінилася: як у 2023 році, так і в 2024-2025 роках найбільшу питому вагу займають оборотні активи, що спричинено специфікою діяльності товариства, що належить до агропромислового комплексу України. Хоча поступово в динаміці зростає роль необоротних активів (частка яких зросла всього на 1,3% у 2025 році).

Отже, за даними фінансової звітності (дод. А.1-А.3) загальна сума активів

ТОВ „Терра-Потічок” в 2025 році порівняно з 2024 роком збільшилася на 15436,2 тис. грн. за рахунок значного збільшення як необоротних активів – на 7299,1 тис. грн., так і оборотних – на 8137,1 тис. грн. (а у питомій вазі відбулося зменшення останніх – на 1,3%).

Тобто спостерігається динаміка щодо нарощення і оборотного капіталу, і матеріально-технічної бази товариства, що слід розцінювати як позитивне явище. Це при тому, що сума чистого прибутку підприємства знижується у динаміці, але товариство продовжує нарощувати свою матеріально-технічну базу як за рахунок власних ресурсів, так і позичених.

Аналогічна ситуація спостерігалася і у 2024 році: відбулося збільшення загального обсягу активів ТОВ „Терра-Потічок” – на 19274 тис. грн., в тому числі за рахунок знову ж таки значного збільшення необоротних активів – на 6854,8 тис. грн., та оборотних активів – на 12421,2 тис. грн.

Отже, підприємству вдається нарощувати матеріально-технічну базу, оновлювати основні засоби та фінансувати розпочаті у 2025 році капіталовкладення (незважаючи на негативну динаміку чистого прибутку, як основного джерела капіталовкладень підприємства – табл. 2.2).

Дана тенденція вказує на наявність у підприємства чітко вираженої стратегії розвитку шляхом нарощення матеріально-технічної бази в цілому та оновлення основних засобів зокрема.

Таким чином, проведені розрахунки вказують на поступове збільшення величини пасивів у цілому, та власного капіталу зокрема, що свідчить про позитивну зміну (тим більше що це збільшення відбувається саме за рахунок збільшення суми нерозподіленого прибутку), при цьому частка позикового капіталу залишається превалюючою у структурі, що може негативно вплинути на фінансову стійкість товариства у майбутньому. Тому необхідно проаналізувати динаміку складу і структури позикового капіталу ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років

Детальніше динаміку складових позикового капіталу ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках відображено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка складу позикового капіталу
ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках

Джерела фінансування активів	2023 рік		2024 рік		2025 рік		Відхилення (+,-)			
							2024 рік від 2023 року		2025 рік від 2024 року	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	10471	15,1	-	-	10471	15,1
Поточні зобов'язання, в т.ч.:	51754,7	100	60863	100	59227,3	84,9	9108,3	-4,7	-1635,7	-15,1
Короткострокові кредити банків	14639	28,3	14532,8	23,9	14532,6	54,5	-106,2	-4,4	-0,2	-0,6
Кредиторська заборгованість за товари	30672,5	59,3	40347,4	66,3	38060,2	64,3	9674,9	7,0	-2287,2	-2,0
Поточні зобов'язання за розр-ми:										
- з бюджетом	140,8	0,3	1245,8	2	1104,1	1,9	1105	1,7	-141,7	-0,1
- зі страх-ння	5	0	2,8	0	19,9	0	-2,2	-	17,1	-
- з опл. праці	8,6	0	14,7	0	89,8	0,1	6,1	-	75,1	0,1
Інші поточні зобов'язання	6288,8	12,1	4719,5	7,8	5420	9,2	-1569,3	-4,3	700,5	1,4
Всього позикових джерел	51754,7	100	93347,4	100	108783,6	100	19274	-	15436,2	-

Отже, проаналізуємо за допомогою табл. 2.5 зміни, що відбулися в складі і структурі позикового капіталу ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках. Позиковий капітал товариства, зокрема у 2025 році представлений капіталом як довго-, так і короткострокового характеру, тобто товариство користується коштами інших суб'єктів господарювання терміном до 1 року та понад рік, поступово зменшуючи при цьому свою залежність від інших суб'єктів ринку.

Тому розглянемо детальніше зміни, що відбулися в складі і структурі всіх зобов'язань. В цілому, динаміка обсягу позикового капіталу товариства впродовж аналізованого періоду була однозначною: у 2024 році зросла – на 19274 тис. грн., у 2025 році – на 15436,2 тис. грн.

Поряд з цим, змінювалася структура позикового капіталу: у 2023-2024 роках всі 100% у структурі позикового капіталу складали поточні зобов'язання, а вже у 2025 році – довгострокові зобов'язання склали 15,1%, а поточні – 84,9%.

Слід відзначити, що довгострокові зобов'язання, що є на балансі підприємства, на 100% представлені залученням довгострокових кредитів банку, на які нараховуються відсотки.

Щодо динаміки поточних зобов'язань товариства, то їх величина в динаміці у 2025 році зменшилася на 1635,7 тис. грн. Дане зменшення зумовлене суттєвим зменшенням суми кредиторської заборгованості за товари: на 2287,2 тис. грн., та за розрахунками з бюджетом – на 141,7 тис. грн., що є позитивним явищем і свідчить про відносне прискорення розрахунків ТОВ „Терра-Потічок” зі своїми постачальниками та державою.

Слід відзначити, що найбільшу частку у структурі поточних зобов'язань займає саме кредиторська заборгованість за товари, питома вага якої коливається в межах 60-66%, а також вагомою є частка короткострокових банківських кредитів – 25-29%.

Тобто на підприємстві спостерігається дещо насторожуюча тенденція щодо структури джерел фінансування потреби в оборотних активах та фінансуванні збільшення матеріально-технічної бази.

Отже, у 2025 році спостерігається знову ж таки збільшення загальної величини позикового капіталу ТОВ „Терра-Потічок” порівняно з 2024 роком, що спричинене збільшенням саме довгострокових поточних зобов'язань, які, в свою чергу, зросли внаслідок отримання банківського довгострокового кредиту у вигляді кредитної лінії.

Також варто вказати на наявність у структурі позикового капіталу товариства впродовж 2023-2025 років поточних зобов'язань за різними видами заборгованості (і перед бюджетом, і працівниками – з оплати праці, і відповідно зі страхування), хоча їх частка у структурі позикового капіталу є незначною. Однак товариству слід пам'ятати, що наявність даних видів заборгованостей

може призвести до негативних наслідків, зокрема до плинності кадрів, висококваліфікованих працівників, до застосування зі сторони держави фінансових санкцій тощо.

2.2. Дослідження динаміки показників фінансової стійкості підприємства

За ринкових умов господарювання важливою передумовою для діяльності будь-якого підприємства є склад його фінансових ресурсів, а це в свою чергу, залежить від оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом. При розширенні своєї діяльності будь-яке підприємство потребує залучення додаткових грошових коштів, тому використання власних і позикових ресурсів в діяльності фірми, яка планує збільшити обсяги свого виробництва, є необхідним.

Тому проаналізуємо показники, які дозволять визначити, наскільки ефективно ТОВ „Терра-Потічок” використовує свої пасиви. Для цього скористаємось формулами, наведеними в першому розділі роботи.

Перш за все, проаналізуємо фінансову стійкість товариства на основі визначення показників, які характеризують співвідношення між власним та позиковим капіталом, а також власними оборотними коштами та запасами і власним капіталом.

Дані розрахунків згрупуємо в табл. 2.6.

Як свідчать дані табл. 2.6, практично всі показники фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” характеризувалися позитивною динамікою, однак жоден із них не відповідає рекомендованим значенням. Це зумовлено вагомим превалюванням у структурі капіталу саме позикових фінансових ресурсів. Поряд з цим відбувається поступове нарощення суми власного капіталу (внаслідок збільшення суми нерозподіленого прибутку) та іншими факторами (зменшенням нестачі власних оборотних коштів тощо).

Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

Показники	Нормативне значення	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)		
					2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року	2025 рік від нормативу
Вихідні дані для розрахунку коефіцієнтів, тис. грн.							
Власний капітал	X	22316,7	32482,4	39085,3	10165,7	6602,9	X
Позиковий капітал	X	51754,7	60863	69598,3	9108,3	8735,3	X
Весь капітал	X	74071,4	93347,4	108783,6	19274	15436,2	X
Власні оборотні кошти	X	-1600,2	-2909,6	-3605,8	-1309,4	-696,2	X
Запаси	X	37897,2	25538,1	38964,6	-12359,1	13426,5	X
Необоротні активи	X	28537,2	35392	42691,1	6854,8	7299,1	X
Розраховані коефіцієнти							
Коефіцієнт фінансової незалежності	> 0,5	0,301	0,348	0,359	0,047	0,011	не є в межах норми
Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,699	0,652	0,641	-0,047	-0,011	не є в межах норми
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	0,431	0,534	0,562	0,103	0,028	не є в межах норми
Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,3-0,4	2,319	1,874	1,781	-0,445	-0,093	не є в межах норми
Коефіцієнт маневрування	0,2-0,5	-0,072	-0,090	-0,092	-0,018	-0,002	-0,092
Коефіцієнт інвестування	> 1	0,782	0,918	0,916	0,136	-0,002	-0,084
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	> 0,5	0,001	0,013	0,004	0,012	-0,009	-0,496

Так, коефіцієнт фінансової незалежності у 2024 році збільшився на 4,7%, і становив 0,348, тобто товариство лише на 35% фінансувало себе за рахунок власних ресурсів. Відповідно, коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 4,7%, що свідчить про незначне зменшення залежності ТОВ „Терра-Потічок” від зовнішніх джерел фінансування. Отже, підприємство доцільно вважати фінансово нестійким та залежним від зовнішніх джерел фінансування.

У 2025 році ситуація не змінилася і коефіцієнт фінансової незалежності зріс ще на 1,1%, внаслідок чого товариство фінансувалося за рахунок власних ресурсів вже майже на 36%, що не може ще викликати впевненість у менеджменту товариства стосовно фінансової стійкості в найближчому майбутньому.

Позитивна динаміка спостерігається і при аналізі показників фінансової стабільності та лівереджу у 2024-2025 роках, оскільки коефіцієнт фінансової стабільності збільшився на 0,103 та 0,028 пункти відповідно, а лівереджу – зменшився на 0,445 та 0,093 пункти відповідно в даному періоді. Дані показники також не відповідають нормативним (рекомендованим) значенням, а точніше не сягають їх.

Не відповідає рекомендованому значенню і коефіцієнт інвестування, який у 2024 році становив 0,918, а у 2025 році – 0,916, тобто так і не сягнув рекомендованої одиниці. А це означає, що товариство фінансує свої необоротні активи не лише за рахунок власного капіталу, а й за рахунок позикового (в т.ч. й довгострокового), тому товариству необхідно намагатися нарощувати чистий прибуток і повністю його реінвестувати у виробництво.

Аналогічно, для підприємства є негативним від’ємне значення коефіцієнта маневрування у 2023-2025 роках. Це обумовлено тим, що в товариства є брак (нестача) власних оборотних коштів, однак негативне значення даного показника у динаміці знижується, що є позитивною зміною, тобто зменшується нестача власного оборотного капіталу.

Поряд з цим, неоднозначною була динаміка показника стійкості економічного зростання, оскільки він у 2024 році збільшився за рахунок

значного зростання чистого прибутку, що реінвестував у виробництво, а у 2025 році у зв'язку із його зменшенням динаміка досліджуваного показника є негативною. Крім того, його значення у 2023-2025 роках не сягає рекомендованого 0,5.

Отже, дані табл. 2.6 свідчать про позитивну динаміку практично всіх показників фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” у 2024-2025 роках, хоча жоден з них не відповідав рекомендованому. Тому товариству необхідно продовжувати нарощувати в майбутньому величину власного капіталу та власних оборотних коштів.

Оцінку фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” необхідно доповнити визначенням типу його фінансової стійкості впродовж 2023-2025 років шляхом порівняння величини запасів товариства із його власними оборотними коштами, довгостроковими та поточними зобов'язаннями.

В науковій літературі виділяють чотири типи фінансової стійкості:

1. «Перший тип – абсолютна стійкість. Даний тип передбачає перевищення власним оборотним капіталом вартості запасів та витрат. Це означає, що для покриття вартості запасів та витрат достатньо власного оборотного капіталу, а отже підприємство не залежить від кредиторів. Дана ситуація є доволі рідкісною, оскільки для підвищення рентабельності власного капіталу підприємства використовують позикові кошти, для фінансування розширення діяльності підприємства та його поточної діяльності.

2. Другий тип – нормальна стійкість. Зустрічається у більшості існуючих успішних підприємств, адже припускає фінансування запасів та витрат за рахунок не лише власного капіталу, але й довгострокових зобов'язань, тобто довгострокового капіталу підприємства. Даний тип фінансової стійкості припускає від'ємне значення власного оборотного капіталу та достатнє забезпечення фінансування запасів та витрат довгостроковим капіталом та короткостроковими зобов'язаннями.

3. Третій тип – передкризовий стан (або нестійкий). Характеризує недостатність довгострокового оборотного капіталу для покриття запасів та

витрат, які покриваються також короткостроковими кредитами. Цей стан передбачає нестачу власного оборотного капіталу та довгострокового капіталу для фінансування запасів та витрат та надлишок загальної суми основних джерел фінансування. При даному типі стійкості відбувається порушення платоспроможності підприємства. Проте існує можливість відновлення рівноваги платіжних засобів за рахунок скорочення дебіторської заборгованості та підвищення оборотності запасів. Слід зазначити, що нормальним вважається стан, коли вартість запасів та готової продукції дорівнюють або більші за залучені кошти, а вартість незавершеного виробництва та витрат майбутніх періодів є меншими або дорівнюють короткостроковим та довгостроковим джерелам формування запасів та витрат.

4. Четвертий тип – кризова фінансова стійкість. При даному типі вартість запасів та витрат не перекриваються загальним оборотним капіталом, тобто підприємство є збитковим та немає коштів для покриття вартості запасів та витрат. Даний тип передбачає від’ємні значення усіх показників» [28, с.59].

Зупинимося детальніше на сумі власних оборотних коштів підприємства, якою володіє (або не володіє) підприємство, оскільки саме вона визначатиме тип фінансової стійкості товариства, що є об’єктом дослідження в роботі. Її величина визначається шляхом віднімання від суми власного капіталу підприємства величини необоротних активів.

Передусім необхідно прослідкувати зміну величини власних оборотних коштів, динаміка якої наведена на рис. 2.4.

ВОК

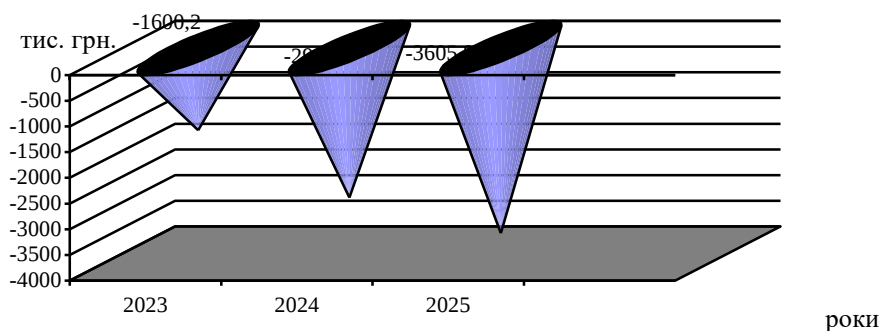

Рис. 2.4. Динаміка нестачі власних оборотних коштів ТОВ „Терра-

Потічок” впродовж 2023-2025 років

Отже, зміна величини (нестачі) власних оборотних коштів в динаміці (рис. 2.4) є негативною, що свідчить про те, що підприємство більше надає перевагу фінансуванню необоротних активів за рахунок позикових ресурсів, аніж власних. Тобто сума необоротних активів значного перевищує суму його власного капіталу. З іншої сторони, відбувається постійне відновлення товариством належних йому основних засобів та оновлення матеріально-технічної бази, і цю позицію необхідно підтримувати і в майбутньому з метою поступового зменшення коефіцієнту зносу основних засобів, який за даними Державної служби статистики на вітчизняних підприємствах промисловості перевищив граничну межу 50%.

Отже, на основі даних фінансової звітності (дод. А.1–А.3) ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки визначимо тип фінансової стійкості даного підприємства.

Результати розрахунків по визначенню типу фінансової стійкості підприємства оформимо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Визначення типу фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

тис. грн.

Показники	Станом на 01.01.2024 року	Станом на 01.01.2025 року	Станом на 01.01.2026 року
Власні оборотні кошти	-1600,2	-2909,6	-3605,8
Запаси	37897,2	25538,1	38964,6
Власні оборотні кошти < Запаси	-1600,2 < 37897,2	-2909,6 < 25538,1	-3605,8 < 38964,6
Власні оборотні кошти + Довгострокові зобов’язання < запаси	-1600,2 + 0 = -1600,2 < 37897,2	-2909,6 + 0 = -2909,6 < 25538,1	-3605,8 + 10471 = 6865,2 < 38964,6
Власні оборотні кошти + Довгострокові зобов’язання + Поточні	-1600,2 + 51754,7 = 50154,5 > 37897,2	-2909,6 + 60863 = 57953,4 > 25538,1	6865,2 + 59227,3 = 66092,5 > 38964,6

зобов'язання > Запаси			
Тип фінансової стійкості	нестійкий	нестійкий	нестійкий

Отже, дані табл. 2.7 ще раз підтвердили наявність значної нестачі у ТОВ „Терра-Потічок” власних оборотних коштів, оскільки його запаси впродовж 2023-2025 років були досить великими і не покривалися за рахунок власних оборотних коштів, тому необхідним є порівняння їх величини ще із залученими джерелами, зокрема поточними та довгостроковими зобов'язаннями (табл. 2.7).

Таким чином, для товариства у 2023-2025 роках був характерний нестійкий фінансовий стан, оскільки запаси сировини і матеріалів покривалися не тільки власними оборотними коштами (а точніше їх відсутністю), а довгостроковими та короткостроковими зобов'язаннями.

Дана ситуація зумовлена наявністю не стільки вагомої величини запасів скільки лєвовою часткою необоротних активів, які були придбані не тільки за власний кошт товариством, а і за допомогою залучених джерел, тому ТОВ „Терра-Потічок” в майбутньому необхідно намагатися нарощувати власні оборотні кошти (більше саме власних фінансових ресурсів спрямовувати в необоротні активи) та нормувати запаси.

Слід відмітити, що для вітчизняних підприємств є вкрай рідкісним абсолютно стійкий фінансовий стан, тому що вони мають, як правило, „обтяжену” запасами структуру балансу та брак власних оборотних активів. Однак дана ситуація не є характерною для досліджуваного підприємства. Керівництво підприємства обрало стратегію на нарощення матеріально-технічної бази та формування запасів за рахунок всіх можливих пасивів.

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів

Доповнимо аналіз показниками, що характеризують ефективність використання фінансових ресурсів (власних та позикових) ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років. Для цього скористаємося додатками А.1-А.3, Б.1-Б.3, а результати розрахунків відобразимо в табл. 2.8. Слід відзначити, що ефективність власних оборотних коштів товариства не досліджується, оскільки для нього характерною є їх нестача.

Таблиця 2.8

Динаміка показників ефективності використання фінансових ресурсів
ТОВ „Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Вихідні дані для розрахунків, тис. грн.					
Чистий дохід від реалізації продукції	131013,4	122372,9	59624,7	-8640,5	-6,6
Чистий прибуток	7262,5	6839,5	6600,9	-423	-5,8
Середньорічна величина власного капіталу	20349,6	29064,7	35784,9	8715,1	6720,2
Середньорічна величина позикового капіталу	71003,8	54644,8	65280,7	-16359,1	-10635,9
Середньорічна величина всього капіталу	91353,4	83709,4	101065,6	-7644	17356,1
Розраховані показники					
Коефіцієнт оборотання власного капіталу	6,438	4,210	1,666	-2,228	-2,544
Тривалість оборотання власного капіталу, дні	56	86	216	30	130
Рентабельність власного капіталу, %	35,7	23,5	18,5	-12,2	-5,0
Коефіцієнт оборотання позикового капіталу	1,845	2,240	0,913	0,395	-1,327
Тривалість оборотання	195	161	394	-34	233

позикового капіталу, дні					
Рентабельність позикового капіталу, %	10,2	12,5	10,1	2,3	-2,4
Коефіцієнт обертання всього капіталу	1,434	1,462	0,590	0,028	-0,872
Тривалість обертання всього капіталу, дні	251	246	610	-5	-364
Рентабельність всього капіталу, %	7,9	8,2	6,5	0,3	-1,7

Дані табл. 2.8 свідчать про негативну динаміку практично всіх показників ефективності використання ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років (за винятком показників ефективності використання позикового капіталу, зокрема у 2024 році).

З метою проведення об’єктивного аналізу ефективності використання ресурсів необхідно провести порівняння темпів зміни виручки від реалізації продукції та чистого прибутку з темпами зміни середньорічної величини відповідних ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” у 2024-2025 роках (рис. 2.5).

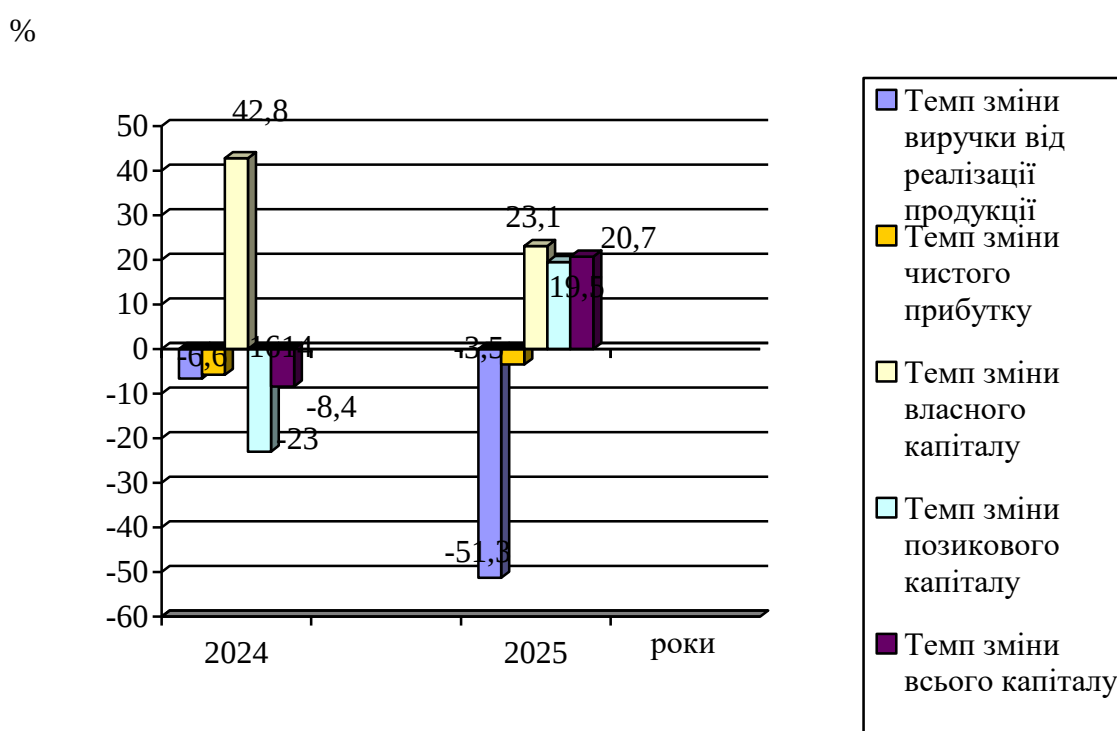

Рис. 2.5. Темпи зміни обсягів виручки від реалізації продукції, чистого

прибутку та середньорічної величини всіх ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” у 2024-2025 роках

Дані рис. 2.5 свідчать, що для товариства здебільшого було притаманне не зростання, а зниження. Зокрема, у 2024 році темпи зниження виручки від реалізації продукції (-6,6%) не перевищували темпи зниження позикових джерел та всього майна, внаслідок чого відбулося прискорення їхньої оборотності на 34 та 5 днів відповідно. Виняток – показники оборотності власного капіталу, оскільки він суттєво зріс у 2024 році (на 42,8%), а виручка знизилася, тому й відбулося сповільнення обороту власного капіталу підприємства у 2024 році на 30 днів.

У 2025 році вже темпи зниження виручки від реалізації продукції (-51,3%) значно перевищили темпи зменшення величини позикового капіталу (-19,5%), що відповідно негативно вплинуло на показники ефективності його використання. Зрозуміло, що зростання середньорічної величини власного капіталу (23,1%) у 2025 році та всього капіталу (20,7%) при суттєвому зниженні виручки також спричинило сповільнення відповідно цих ресурсів.

Слід відмітити, що впродовж 2023-2024 років для підприємства було характерним зменшення суми чистого прибутку, що й вплинуло на негативну динаміку ефективності використання практично всіх ресурсів у 2024-2025 роках.

Отже, прослідкуємо зміни показників ефективності використання ресурсів у 2024 році. Так, коефіцієнт обертання власного капіталу зменшився на 2,228, внаслідок чого тривалість його обертання сповільнилася на 56 днів. Поряд з цим, коефіцієнт обертання всього капіталу збільшився – на 0,028, внаслідок чого прискорила його оборотність на 5 днів., коефіцієнт обертання позикового капіталу збільшився – на 0,395 пункти, і, як наслідок, – прискорила його оборотність на 34 дні. Причини цього вже було зазначено вище.

Аналогічна ситуація відбувається із показниками прибутковості у

2024 році: рентабельність власного капіталу ТОВ „Терра-Потічок” знизилася на 12,2%, а рентабельність позикового капіталу і всього капіталу несуттєво, але зросла, – на 2,3 та 0,3% відповідно.

У 2025 році ситуація практично не змінилася і всі показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” мали негативну динаміку. Так, коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився – на 2,544, що призвело до сповільненого його оборотності на 130 днів; позикового капіталу – на 1,327 пункти, що призвело до його сповільнення оборотності на 233 дні; а коефіцієнт оборотності всього капіталу зменшився на 0,872, внаслідок чого сповільнився термін його оборотності аж на 364 дні. Це зумовлено відповідною негативною зміною величини виручки та відповідних ресурсів.

Зменшилися у 2025 році і показники прибутковості всіх ресурсів підприємства: показник рентабельності власного капіталу товариства знизився – на 5%, позикового капіталу – на 2,4% та всіх ресурсів – на 1,7%. Дана негативна динаміка зумовлена зменшенням суми чистого прибутку у 2025 році (на 238,6 тис. грн., або на 3,5%) при зростанні середньорічної величини всіх ресурсів (пасивів) підприємства.

Динаміку показників тривалості оборотності капіталу товариства можна прослідкувати за допомогою рис. 2.6.

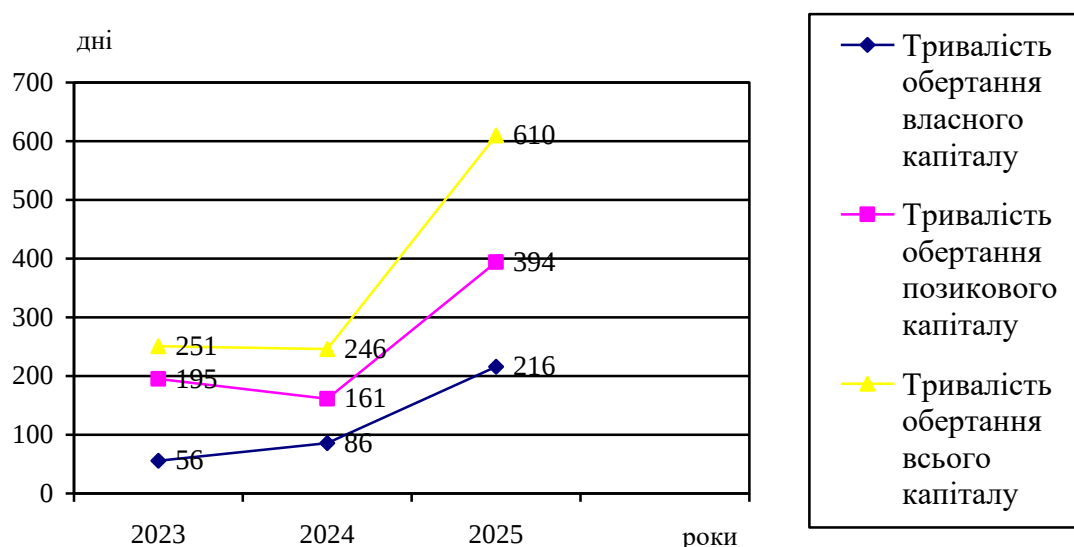

Рис. 2.6. Динаміка показників тривалості оборотності фінансових ресурсів

ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років

Отже, дані рис. 2.6 свідчать про позитивну динаміку показників тривалості обертання позикового капіталу та всіх ресурсів товариства у 2024 році, та про негативну динаміку всіх показників – у 2025 році.

Слід також відмітити, що тривалість обертання всіх фінансових ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” у 2025 році є незадовільною, оскільки фінансові ресурси повинні окуповуватися впродовж року, а не впродовж 2-х років, що було характерним для товариства в аналізованому періоді.

Поряд з цим, дані таблиці свідчать про період окупності власного капіталу впродовж 56 днів у 2023 році, що є надзвичайно швидким терміном, оскільки власні фінансові ресурси окуповуються впродовж 2-х місяців, так як виручка у 6 разів перевищувала суму власного капіталу у цьому періоді. А всі ресурси окуповувалися впродовж 251 дня, тобто менше одного року. Таке буває вкрай рідко. Тому керівництву товариства необхідно постійно моніторити період інкасації позикового капіталу (який представлено на підприємстві як коротко-, так і довгостроковими кредитами), оскільки його протермінування може негативно відбитися на фінансовій стійкості товариства та його платоспроможності.

Отже, аналіз ефективності використання фінансових ресурсів свідчить про необхідність внесення реальних коректив у фінансово-господарську діяльність підприємства. Тому ТОВ „Терра-Потічок” потрібно намагатися реалізовувати гнучку політику формування та забезпечення фінансової стійкості, напрями удосконалення якої буде наведено в наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 3. ОРІЄНТИРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА МАЙБУТНІЙ ПЕРІОД

3.1. Ключові фактори, що впливають на формування фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах

Фінансова стійкість підприємства виступає однією з визначальних характеристик його фінансового стану, що формується під впливом виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності. Аналіз чинників, які впливають на рівень фінансової стійкості, дає змогу оцінити ступінь фінансового ризику, пов'язаного з формуванням структури джерел капіталу, а також визначити рівень стабільності фінансового забезпечення розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Для управління окремими із цих факторів, посилення чи послаблення впливу на фінансову стійкість підприємства їх можна об'єднати в групи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Класифікація факторів, що впливають на формування фінансової стійкості підприємства [35, с.653]

Прізвище автора	Групи факторів (чинників)
М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька [14, с. 323]	– чинники першого рівня (базові) – чинники другого рівня (похідні): зовнішні, внутрішні; – чинники третього рівня (деталізуючі)
І.О. Бланк [3, с. 477]	– чинники, що пов'язані з операційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з інвестиційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з фінансовою діяльністю
В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна [22, с. 367– 368]	– економічні; – соціально-політичні; – фінансові; – демографічні; – науково-технічний прогрес

В.В. Хачатурян, Л.С. Усова [34, с. 155]	– зовнішні (міжнародні, національні, ринкові); – внутрішні (якісні; кількісні)
Є.В. Мних, Н.С. Барабаш [13, с. 98]	– за місцем виникнення; – за масштабом впливу; – за структурою; – за можливістю прогнозування; – за важливістю результату; – за ступенем впливу на діяльність підприємства; – за часом; – за ймовірністю реалізації

Фінансові кризи різного масштабу зумовлюють виникнення значної кількості чинників впливу на фінансову стійкість підприємства, що істотно ускладнює процес їх систематизації та класифікації.

Узагальнення наведених груп чинників впливу на фінансову стійкість підприємства дає підстави стверджувати, що її рівень значною мірою залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами та визначається оптимальністю структури активів, співвідношенням власного і позикового капіталу, збалансованістю активів та джерел їх фінансування. Водночас фінансова стійкість обумовлюється обраною стратегією розвитку та системою управління підприємством, особливостями галузі його функціонування, стадією життєвого циклу, а також загальним рівнем економічного розвитку держави.

Необхідними умовами покращення фінансового стану підприємств в умовах ринкової економіки є здійснення систематичного аналізу та своєчасної діагностики змін, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі функціонування підприємства. Водночас важливого значення набуває оперативне та максимально ефективне реагування на такі зміни з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості й платоспроможності суб'єкта господарювання.

Отже, сучасні умови господарювання, яким притаманні високий рівень економічної невизначеності, досягнення стратегічних фінансових цілей та забезпечення довгострокової фінансової стійкості компанії неможливі без:

- мінімізації негативного впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства;

- створення гнучкої та ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, невід'ємним елементом якого є механізми та системи управління ризиками щодо нестійкості фінансового стану;
- створення передумов ефективної реалізації раніше запланованих дій.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна мати чітку послідовність управлінських дій, що представлені певним алгоритмом (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Алгоритм управління фінансовими ресурсами на ТОВ „Терра-Потічок”

Цей алгоритм складається «...з таких етапів:

1. Визначення реального обсягу наявних фінансових ресурсів, який

включає діагностику рівня й структури фінансових ресурсів.

2. Обґрунтування оптимальних розмірів фінансових ресурсів, їх розподіл і використання з урахуванням потреб підприємств, економічної доцільності видатків, а також впливу їх на кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємства.

3. Проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства з погляду ефективності його роботи як бази для прийняття управлінських рішень.

4. Виявлення та формулювання проблеми чи завдання управління фінансовими ресурсами, що повинно бути вирішене на базі використання попередньо набутого досвіду й наявної інформації.

5. Прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів і його реалізація.

6. Організація своєчасних економічних розрахунків з фінансово-кредитною системою, іншими підприємствами, організаціями, працівниками.

7. Аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх врахування у процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний у майбутньому.

8. Фінансове планування на поточний та довгостроковий періоди.

9. Здійснення контролю за раціональним використанням фінансових ресурсів, виконанням планових завдань, безперервністю розрахунків, підвищенням рентабельності виробництва» [2, с.45].

Отже, використання компанією сучасних форм кредитування, залучення оптимальних обсягів позичених коштів сприяє зміцненню її економічної безпеки.

Необхідною умовою функціонування акціонерного товариства є наявність у нього капіталу. У структурі капіталу підприємства, як правило, переважає власний капітал. Водночас використання виключно власних фінансових ресурсів не завжди забезпечує можливість швидкого нарощування обсягів виробництва та підвищення рівня рентабельності власного капіталу за сприятливих ринкових умов. Крім того, для окремих галузей характерна

сезонність виробничої діяльності, унаслідок чого в періоди активізації ділової активності зростає потреба підприємств у залученні додаткових фінансових ресурсів.

Основними джерелами позичкового капіталу акціонерних товариств є кредити банків, інших фінансових інститутів, кошти від розміщення облігацій, комерційні кредити. І хоча на сьогоднішній день кредитні портфелі банків досить активно поповнюються довгостроковими кредитами (за даними НБУ, довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання, тільки за I квартал 2025 року збільшилися на 11,4%), за допомогою тільки цього фінансового інструменту неможливо забезпечити підприємства необхідними додатковими ресурсами в достатній кількості і на триваліший період.

Упродовж останніх років облігації – як інструмент залучення грошових засобів набуває популярності серед українських емітентів. Так, за даними Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку, обсяг випуску корпоративних облігацій в Україні за січень – березень 2025 року становив 86,367 млн. грн., що майже на 10 млн. грн. більше, ніж за весь минулий рік (69,891 млн. грн.) [24].

Облігації можна розглядати як дешевший інструмент залучення фінансових ресурсів порівняно з банківським кредитуванням за умови відсутності штучного завищення процентних ставок за облігаціями з метою податкової оптимізації. Оскільки рівень доходності за облігаціями, як правило, відповідає депозитним ставкам, для підприємства більш доцільним є використання облігаційних позик, ніж залучення банківських кредитів.

Отже, переваги використання облігацій порівняно з банківськими кредитами полягають не лише у нижчій вартості залучених фінансових ресурсів, але й у фіксованості умов їх використання протягом усього строку обігу цінних паперів. Емісія облігацій забезпечує підприємству більший рівень фінансової автономії, оскільки емітент самостійно визначає умови випуску, основні параметри, вартість і строки погашення облігацій, що має особливе значення у процесі довгострокового залучення капіталу. Водночас банківські

установи нерідко передбачають у кредитних договорах можливість перегляду процентних ставок за користування кредитними ресурсами залежно від змін кон'юнктури фінансового ринку.

Залучення коштів через облігації може бути з фінансової точки зору вигіднішим за банківський кредит ще й тому, що в деяких випадках випуск облігацій може бути використаний у різних схемах оптимізації оподаткування, оскільки проценти, які сплачуються за цими цінними паперами, емітент відносить на свої валові витрати.

Отже, вибір базової моделі забезпечення фінансової стійкості залежить передусім від вартості залучення того чи іншого джерела фінансування, а також від доцільності такого залучення з урахуванням розрахунку ефекту, що й наведено в наступному підрозділі.

3.2. Базова модель забезпечення фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” в майбутньому періоді

Будь-яке підприємство для забезпечення своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансових ресурсів, величина яких залежить від тривалості обороту активів та відповідних джерел їх фінансування. Використання певного джерела фінансування супроводжується витратами, пов'язаними зі сплатою процентів за користування залученими ресурсами. Сукупність витрат на залучення визначеного обсягу фінансових ресурсів характеризується поняттям вартості капіталу, яке в економічній літературі також трактується як «ціна капіталу». Оптимальна структура фінансування передбачає покриття потреби в оборотних активах за рахунок короткострокових зобов'язань, тоді як необоротні активи та прирівняні до них засоби доцільно фінансувати за рахунок довгострокових джерел. Такий підхід забезпечує мінімізацію загального обсягу витрат, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів.

Для того, щоб переконатися, чи доцільно ТОВ „Терра-Потічок” використовувати для забезпечення безперервної фінансово-господарської діяльності позиковий капітал, скористаємося визначенням показника ефекту фінансового лівереджу впродовж 2023-2025 років за допомогою наступної формули:

$$\text{Ефл} = (\text{Ра} - \%)(1 - \text{Коп}) * \text{ПК} / \text{ВК}, \quad (3.1)$$

де Ефл – ефект фінансового лівереджу;

Ра – рентабельність активів, %;

% – середній рівень ставки проценту за кредитами;

Коп – коефіцієнт оподаткування прибутку підприємств;

ПК – обсяг позиченого (залученого) капіталу;

ВК – обсяг власного капіталу.

Враховуючи дані фінансової звітності (дод. А.1-А.3, Б.1-Б.3), товариство впродовж аналізованого періоду активно користувалося кредитними ресурсами, має довгострокові зобов’язання та відповідну суму фінансових витрат, причому ціна за ці залучені ресурси змінювалася: з 15% – у 2023 році до 18% – у 2025 році.

Таким чином, для досліджуваного підприємства впродовж 2023-2025 років ефект фінансового лівереджу буде наступним:

$$\text{Ефл}_{2023} = (7,9 - 15) * (1 - 0,18) * 2,319 = -13,5\%$$

$$\text{Ефл}_{2024} = (8,2 - 18) * (1 - 0,18) * 1,874 = -15,1\%$$

$$\text{Ефл}_{2025} = (6,5 - 18) * (1 - 0,18) * 1,781 = -16,8\%$$

Отже, значення ефекту фінансового лівереджу впродовж 2023-2025 років було від’ємним (причому його негативне значення поступово зростає), а це означає, що при нарощенні товариством позикового капіталу за рахунок збільшення величини кредиту, йому може загрожувати втрата фінансової стійкості, оскільки рентабельність його активів не перевищила ціну користування позиковими ресурсами. Тобто ТОВ „Терра-Потічок” необхідно

розглянути можливість використання інших, поза банківських, форм залучення капіталу.

Наочно динаміку розрахованого показника можна побачити за допомогою діаграми (рис. 3.1).

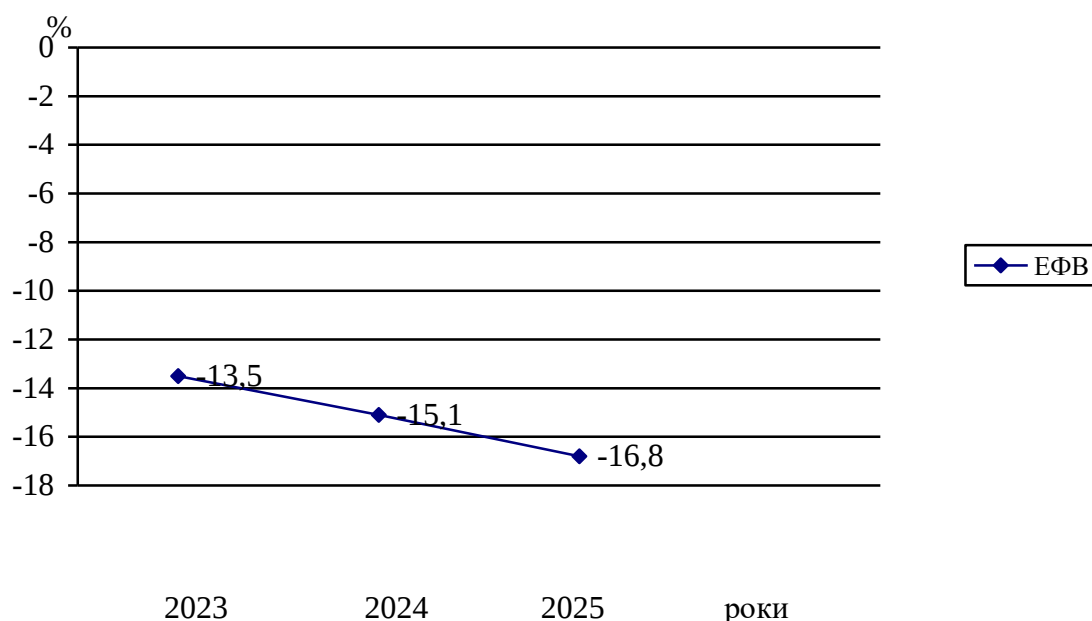

Рис. 3.1. Динаміка ефекту фінансового важеля ТОВ „Терра-Потічок”

Отже, рис. 3.1 свідчить про стабільну тенденцію ефекту фінансового важеля підприємства до зниження, оскільки у 2023 році значення даного показника було від’ємним – на рівні -13,5%, а у 2025 році його значення становить вже -16,8% (тобто сягає майже 17%). Від’ємне значення є свідченням того, що підприємству ризиковано користуватися позиковими ресурсами, так як рентабельність його капіталу є нижчою за ціну за користуванням позикових ресурсів. А зниження цього показника посилюється впливом плеча фінансового важеля – коефіцієнта фінансового лівереджу, що був визначений у другому розділі роботи і вказував на збільшення суми позикового капіталу підприємства, що припадала на 1 грн. власного капіталу.

Подальше нарощення позикового капіталу у вигляді кредитів може призвести до негативних наслідків, тому керівництву товариства необхідно продовжувати нарощувати власний капітал, і менше залучати позиковий для

забезпечення безперервної фінансово-господарської діяльності.

Цей показник «ефект фінансового важеля» характеризує рівень приросту рентабельності власного капіталу підприємства, досягнутий унаслідок залучення позикового капіталу в господарський оборот, незважаючи на платний характер його використання. Підвищення фінансової рентабельності, тобто рентабельності власного капіталу, можливе лише за умови, що економічна рентабельність сукупного інвестованого капіталу перевищує середній рівень фінансових витрат, пов'язаних із залученням позикових ресурсів.

Показник сили дії фінансового важеля в цілому характеризує фінансовий ризик, пов'язаний зі структурою капіталу. Чим більше значення цього показника, тим більший ризик неповернення кредитів з процентами для банків та ризик невиплати дивідендів для акціонерів. Слід відмітити, що найбільшим значення цього показника на ТОВ „Терра-Потічок” було у 2023 році (2,319), саме тоді підприємству було досить ризиковано нарощувати суму позикового капіталу.

Поряд з цим, саме ефективно управляючи плечем фінансового важеля у випадку наявності позитивного вагомого значення диференціалу, можна сформувати оптимальну структуру капіталу, зважаючи на вартість кожного джерела залучення.

Для забезпечення розвитку в умовах ринкової економіки підприємства повинні зміцнювати свій економічний стан шляхом підвищення рівня економічної стійкості. Досягнення цього потребує ефективного здійснення виробничо-господарської діяльності, оптимізації співвідношення витрат і результатів функціонування, підтримання належного рівня платоспроможності, а також своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища.

Забезпечення стабільного функціонування й розвитку підприємства вимагає створення науково обґрунтованої системи показників оцінки й аналізу його економічної стійкості, у тому числі й узагальнюючого показника.

Отже, вибір тих чи інших джерел фінансування буде істотно впливати на

структуру капіталу і співвідношення між власним та позиченим капіталом. Питома вага кожної з частин капіталу характеризує його вертикальну структуру. Це є показник фінансового лівереджу, тобто відношення одиниці позичених коштів до одиниці власних. Важливим при цьому є розрахунок ефекту фінансового лівереджу, який здійснено в попередній частині роботи.

Також зростання цього показника відображає інтереси як контрагентів, оскільки свідчить про підвищення рівня фінансової стійкості та кредитоспроможності підприємства, так і власників, для яких він, поряд із коефіцієнтом дивідендних виплат, характеризує приріст їхніх доходів. У зв'язку з цим для оцінювання стійкості економічного зростання доцільно використовувати показник темпу приросту власного капіталу, що розраховується як співвідношення чистого прибутку до величини власного капіталу.

Збільшення цього показника визначається низкою чинників, зокрема рівнем реінвестування прибутку, рентабельністю продажів, оборотністю власних оборотних засобів, забезпеченістю підприємства власними оборотними ресурсами, коефіцієнтом покриття, а також співвідношенням між позиковим і власним капіталом.

Вплив цих факторів, на думку, Бланка І.О., «...можна дослідити при аналізі наступної моделі стійкого зростання:

$$TP = (PiП/ЧП)*(ЧП/ОР)*(ОР/ВО)*(ВО/ОА)*(ОА/КЗ)*(КЗ/ВК), \quad (3.2)$$

де TP – темп зростання власного капіталу;

PiП – реінвестований прибуток;

ЧП – чистий прибуток;

ОР – обсяг реалізації;

ВО – власні оборотні кошти;

ОА – оборотні активи;

КЗ – короткострокова заборгованість;

ВК – власний капітал» [3, с.316].

Прослідкуємо зміну даного показника для ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років:

$$TP_{2023} = (195 - 0) / 187463,5 = 0,001$$

$$TP_{2024} = (3343 - 0) / 241864 = 0,014$$

$$TP_{2025} = (1897 - 0) / 456396,5 = 0,013$$

Отже, дані розрахунки вказують на негативну зміну даного показника впродовж 2024-2025 років, що пов'язано із перевищенням темпів зростання величини власного капіталу над темпом зростання величини реінвестованого прибутку (причому товариство впродовж аналізованого періоду не виплачувало дивіденди, тому величина реінвестованого прибутку прирівнюється до суми чистого прибутку).

Спробуємо застосування даної формули для визначення величини власного капіталу ТОВ „Терра-Потічок” на майбутній період.

Отже, величина власного капіталу ТОВ „Терра-Потічок” у 2026 році становитиме:

$$VK_{2026} = 35784,9 + (35784,9 \cdot 0,013) = 36250 \text{ тис. грн.}$$

Поряд з визначенням оптимальної величини власного капіталу, необхідно спрогнозувати й оптимальну величину позикового. Визначаючи потребу в кредитах, підприємства виходять із загальної потреби у коштах і наявності таких.

Для того, щоб переконатися, чи доцільно ТОВ „Терра-Потічок” брати кредит на вказану суму, вище в роботі здійснено розрахунок ефекту фінансового лівереджу впродовж 2023-2025 років, який засвідчив, що нарощувати позиковий капітал товариству ризиковано, оскільки ефект фінансового лівереджу впродовж 2023-2025 років мав від'ємне значення, та ще й зростав.

Тому можна розглянути планову структуру капіталу ТОВ „Терра-Потічок” з іншої сторони.

З балансу підприємства за 2025 рік (дод. А.1) слідує, що у ТОВ „Терра-

Потічок” є довгострокові зобов’язання, величина яких зросла у 2025 році на суму 10471 тис. грн., яка відповідно до кредитного договору повинна бути частково погашена у наступному році (в сумі 4000 тис. грн.). Тобто, припустивши, що ця заборгованість товариства частково буде погашена, величина позикового капіталу у 2026 році становитиме:

$$ПК_{2026} = 65280 + (10471 - 4000) = 71751 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, всі джерела фінансування (пасиви) ТОВ „Терра-Потічок” у 2026 році становитимуть: $36250 + 71751 = 108001$ тис. грн.

Отже, оптимальна структура для даного підприємства буде виглядати наступним чином:

$36250 / 108001 * 100\% = 33,6\%$ – питома вага власного капіталу товариства у 2026 році;

$$71751 / 108001 * 100\% = 66,4\% \text{ – питома вага позикового капіталу.}$$

Тобто оптимальне співвідношення фінансових ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” у 2026 році – $33,6 : 66,4$. Тобто суттєво не зміниться порівняно із попереднім роком.

Однак при цьому надзвичайно важливим завданням для підприємства є за рахунок отримання вже більшого прибутку вчасно погасити зазначені довгострокові зобов’язання та продовжувати нарощувати власний капітал шляхом реінвестування чистого прибутку. Тобто підтримувати ту траєкторію тезаврації прибутку, яка вже існує на підприємстві.

Таким чином, загалом ідеальна модель індикаторів стійкого розвитку ТОВ “Терра-Потічок” в системі формування його фінансової стійкості на перспективу наведена на рис. 3.2.

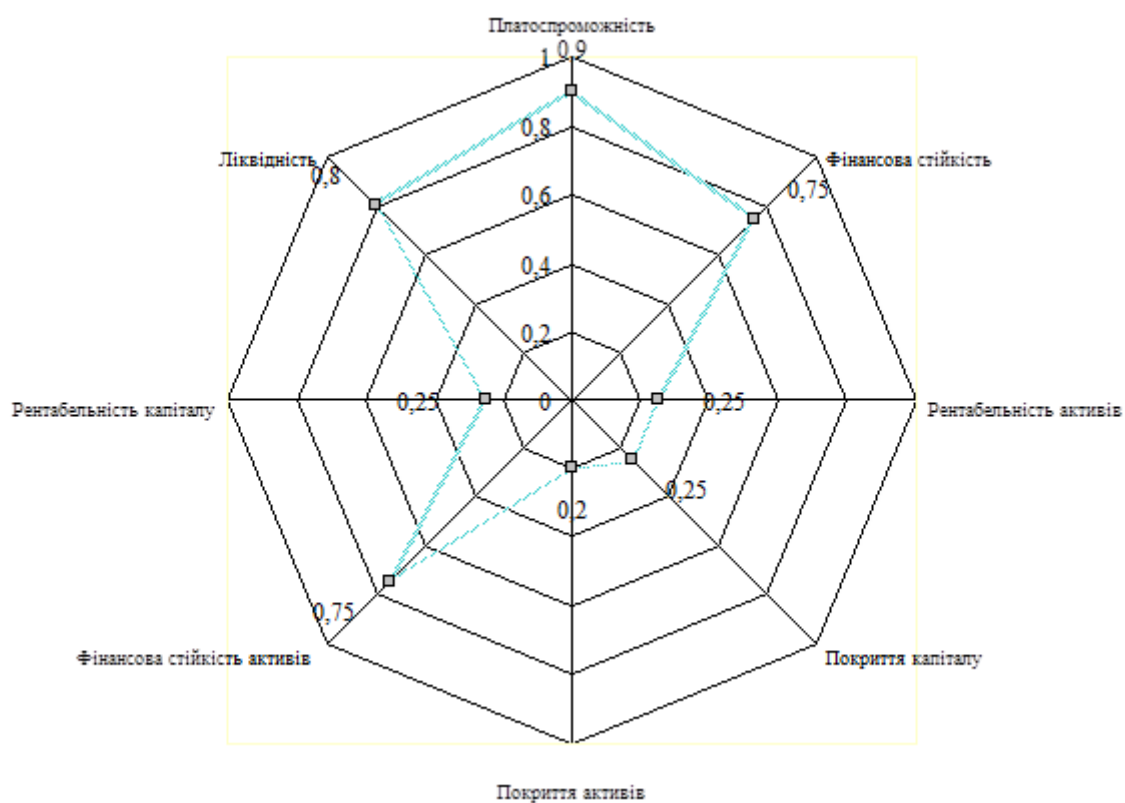

Рис. 3.2. Багатокутник індикаторів стійкого розвитку ТОВ “Терра-Потічок”

Що ж до показників ефективності використання фінансових ресурсів, то їх динаміка повинна бути позитивною, оскільки прогнозується зростання суми власного капіталу саме за рахунок зростання величини чистого прибутку. Тому керівництву ТОВ „Терра-Потічок” необхідно продовжувати політику отримання прибутків шляхом пошуку додаткових джерел надходження ресурсів, резервів зниження собівартості, виходу на нові ринки збуту тощо.

ВИСНОВКИ

Особливого значення при функціонуванні підприємств в умовах ринку набуває ефективність системи управління фінансовими ресурсами підприємства. З погляду створення умов для безперебійного процесу виробництва ключовим елементом фінансового механізму підприємства є його фінансове забезпечення, тобто наявність достатньої кількості фінансових ресурсів.

Можливість залучати фінансові ресурси з різних джерел залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Оскільки добре організоване управління є пріоритетною складовою для успішної роботи підприємства в умовах військової агресії, дає змогу підприємству відносно вільно маневрувати структурою цих ресурсів, вибираючи оптимальні їх комбінації.

У сучасних умовах вирішенням та реалізацією питань щодо управлінських дій у сфері використання фінансових ресурсів, формулювання проблеми, аналізу результатів прийнятого рішення на підприємствах повинна займатися служба фінансового менеджменту. У цьому аспекті фінансовий менеджмент є не лише системою ефективного управління фінансовими ресурсами, а й однією з ключових підсистем загальної системи управління ТОВ „Терра-Потічок”, в межах якої вирішуються наступні питання:

- забезпечення високої фінансової стійкості підприємства в процесі його розвитку;
- оптимізація структури фінансових ресурсів і підтримування постійної платоспроможності підприємства;
- спрямованість на забезпечення збільшення прибутку, або, у несприятливому випадку, стабілізування його на певному рівні.

Звідси слідує, що головним завданням формування і забезпечення довготривалої фінансової стійкості підприємства є оптимізація фінансових

потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату. Проблема управління фінансовою стійкістю підприємства залишається досить актуальною, оскільки потребує постійного та ефективного реагування на всі зміни, що відбуваються в економіці країни, а отже відбиваються на результатах діяльності самого підприємства.

Відповідно до аналізу, проведеного у роботі, можна зробити наступні висновки. Основними складовими пасивів (тобто джерелами фінансування активів) ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років були власний капітал, довгострокові та поточні зобов’язання, причому переважаюча частина належить саме позиковим фінансовим ресурсам, які на кінець 2025 року становили 64,1% від загальної величини пасивів.

Динаміка власного та позиченого капіталу товариства вважається задовільною, оскільки на кінець 2025 року порівняно з попереднім періодом збільшуються обсяги майна і, відповідно, джерел його фінансування – на 15436,2 тис. грн., що є позитивним явищем. Однак в динаміці знизилася величина чистого прибутку у 2024 році – на 423 тис. грн. (або на 5,8%), та на 238,6 тис. грн. (або на 3,5%) – 2025 році, який спрямовувався, головним чином, на придбання основних засобів та поповнення потреби у запасах.

Показники ефективності використання капіталу в цілому, та власного зокрема, є задовільними, оскільки діяльність ТОВ „Терра-Потічок” у 2023-2025 роках була прибутковою, хоча величина чистого прибутку в динаміці дещо зменшилася.

Аналіз типу фінансової стійкості ТОВ „Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років показав, що для підприємства характерний нестійкий стан, тобто запаси товариства формуються не лише за рахунок власних, але й довго- та короткострокових позичених джерел. Дана ситуація зумовлена наявністю значної величини нестачі власних оборотних коштів, хоча вона (нестача) в динаміці й зменшується.

В цілому, на основі проведеного аналізу, зроблено спроби спрогнозувати оптимальну величину фінансових ресурсів ТОВ „Терра-Потічок” на 2026 рік,

яка характеризується наступним співвідношенням власного капіталу до залученого – 36:64. Вказана структура вважається задовільною за даних умов господарювання, оскільки діяльність підприємства є прибутковою, а всі фінансові ресурси швидко окуповуються. До прикладу виручка від реалізації продукції у 2024 році у 4 рази перевищувала суму власних фінансових ресурсів та у 2 рази – суму позикових (залучених). Однак товариству необхідно ретельніше підходити до механізму формування фінансової стійкості, оскільки від співвідношення між власними та позиковими фінансовими ресурсами залежить своєчасність реагування на негативний вплив факторів зовнішнього середовища.

Важливу увагу слід приділяти процесу прогнозування порогу фінансової стійкості підприємства, що передбачає формування системи фінансових можливостей та визначення найбільш ефективних напрямів їх оптимізації. Водночас фінансове прогнозування не може забезпечувати високий рівень точності, оскільки значна кількість чинників у прогностичному періоді може зумовити розбіжності між фактичними результатами та прогностичними оцінками, тим паче в умовах військової агресії.

Усе вищезазначене дає підстави стверджувати, що формування та забезпечення фінансової стійкості – складна справа, яка потребує від адміністрації підприємства здійснення своєчасних складних і трудомістких розрахунків, прийняття ефективних управлінських рішень щодо здійснення перетворень та оптимізації його роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності” від 7 лютого 2015 № 73: Міністерство фінансів України, Наказ.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 „Запаси” від 20 жовтня 1999 р. №246: Міністерство фінансів України, Наказ. Зі змінами та доповненнями.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 „Зобов’язання”: від 31 березня 1999 р. №290 / Міністерство фінансів України // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – №14.
4. Аксьонова Т.М. Фінансові ресурси підприємства: оптимізація структури капіталу / Т.М. Аксьонова, Л.Г.Гулько // Сучасні підходи, методи і моделі в управлінні фінансами: економічний і соціальний аспекти: зб. ст. та доп. II Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, 14-15 травня 2015 р. / МОНУ, Хмельницький нац. ун-т, Ін-т економіки та упр-ня. – Хмельницький, 2015. – Т.2 – С.7-8.
5. Аранчій В.І. Фінансова діяльність підприємств: навч. посіб. / В.І. Аранчій, В.Д. Чумак. – К.: ВД „Професіонал”, 2010. – 240 с.
6. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства: підручник. / О.М. Бандурка – К.: Либідь, 2002. – 384 с.
7. Бердар М.М. Бюджетування в системі управління фінансовими ресурсами підприємств / М.М. Бердар // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2014. – №5. – С.82-88.
8. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємства / О.Г. Біла // Фінанси України. – 2013. – №4. – С.112-118.
9. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І.О. Бланк – К.: Ельга, 2012. – 724с.

10. Бланк И.А. Управление денежными потоками. /И.А. Бланк – К.: Ника-Центр: Эльга, 2002. – 736 с.
11. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. / И.А. Бланк – К: Эльга: Ника-Центр, 2003. – 496 с.
12. Бодаковський В.Ю. Проблеми залучення кредитних ресурсів вітчизняними підприємствами / В.Ю. Бодаковський // Фінанси України. – 2016. – №1. – С.106-112.
13. Божко В.П. Основи фінансового менеджменту: Навчальний посібник. / В.П. Божко – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 220 с.
14. Бригхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту / Е.Ф. Бригхем – К.: Ника-Центр: Зльга, 1999. – 315 с.
15. Ван-Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер с англ. / Дж. К. Ван-Хорн – М: Финансы и статистика, 2003. – 800 с.
16. Ванькович Д.Р. Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів в Україні / Д.Р. Ванькович // Фінанси України. – 2013. – №7. – С.72-84.
17. Вінщ Ю.О. Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства / Ю.О. Вінщ // Держава та регіони. – 2013. – №3. – С.267-270.
18. Волк І.Ф. Фінансові ресурси підприємства: економічна сутність та ефективність управління / І.Ф. Волк // Держава та регіони. – 2011. – №6. – С. 339-342.
19. Воловець Я.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. / Я.В. Воловець – К.: Алерта, 2016. – 199 с.
20. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств / Ю.М. Воробйов // Фінанси України. – 2001. – №2. – С.77-85.
21. Гайдис Н.М. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посібн. / Н.М. Гайдис. – Львів: Вид-во ЛБІ НБУ, 2012. – 414с.
22. Горбань А.А. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / А.А. Горбань // Держава та регіони. – 2012. – №6. –

С.346-348.

23. Горобець А.А. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / А.А. Горобець // Держава та регіони. – 2011. – №6. – С.346-349.

24. Гречаний В.В. Экономическая устойчивость предприятия и факторы ее стабилизации [Текст] / В.В. Гречаний // Коммунальное хозяйство городов. – 2000. – №26. – С.157-159.

25. Гугля М.В. Управління фінансовою складовою стійкого розвитку промислового підприємства: автореф.. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / М.В. Гугля; МОНУ, Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь., 2015. – 20с. – Бібліогр.: с.17-18.

26. Гуляєва Н.М. Фінансові ресурси підприємств / Н.М.Гуляєва, О.В. Сьомко // Фінанси України. – 2016. – №12. – С.58-62.

27. Довбня С.Б. Модель комплексної оптимізації фінансування підприємства / С.Б. Довбня, К.А. Ковзель // Фінанси України. – 2015. – №5. – С.134-141.

28. Економічний аналіз: Навч. посібник / [Болух М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І.]; за ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченка М.Г. – К.: КНЕУ, 2001. – 478с.

29. Економічний аналіз: навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2003. – 540с.

30. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства: монографія / М.С. Заюкова. – Вінниця : Вид-во "Універсум", 2009. – 155с.

31. Золотухін О. Зменшення корисності активів підприємства – наслідок фінансово-економічної кризи / О. Золотухін // Вісник податкової служби України. – 2015. – № 41. – С.13-19.

32. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч.посіб. / І.В. Зятковський – К.: Кондор – 2003. – 364 с.

33. Зятковський І.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання:

Навчальний посібник./ І.В. Зятковський – Тернопіль: „Економічна думка”, 2010. – 356 с.

34. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник./ К.В. Ізмайлова – К.: МАУП, 2001 – 152 с.

35. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств умовах фінансової кризи / О.А. Кириченко, І.В. Кудря // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №10. – С.22-26.

36. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств: Курс лекцій. / Г.Г. Кірейцев – К.: ЦУЛ, 2002.– 268 с.

37. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. / Г.Г. Кірейцев – К.: ЦУЛ, 2002.– 496 с.

38. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 2001.– 286 с.

39. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова – К.: Знання, 2010. – 485 с.

40. Комарецька П.В. Формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства / П.В. Комарецька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №9. – С.90-93.

41. Король В.А. Проблеми управління фінансами відкритих акціонерних товариств / В.А. Король // Фінанси України. – 2014. – №2. – С.113-119.

42. Крайник О.П. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. / О.П. Крайник, З.В. Клепикова. – Львів: Державний університет „Львівська політехніка”. Київ: „Дакор”, 2000. – 260 с.

43. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: навч. посібн. / Г.О. Крамаренко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 262 с.

44. Кроленко М.С. Система показників економічної стійкості промислового підприємства / М.С. Кроленко // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – №3 (25). – С.180-187.

45. Кузькін Є.Ю. Фінансові ресурси в системі адаптації підприємства до зовнішнього середовища / Є.Ю. Кузькін // Розвиток фінансових відносин в

умовах трансформаційних процесів: український вимір: матеріали симпозиуму з нагоди 65-річчя від заснування Харків. ін.-ту фінансів УДУФМТ, 16 жовтня 2014 р., Харків. – Х.: ХІФ УДУФМТ, 2014. – С.14-18.

46. Лепейко Т.І. Проблеми встановлення довгострокових відносин підприємства з інвесторами, власниками і фінансовими інститутами / Т.І. Лепейко, В.В. Шемаєв // Держава і регіони. – 2011. – №11. – С. 104-111.

47. Линенко А.В. Обґрунтування вибору фінансової стратегії підприємства / А.В. Линенко, Т.О. Сніжко // Держава та регіони. – 2015. – №1. – С.109-113.

48. Литвин Б.М. Фінансовий аналіз: навч.посіб. для студ. вищ. навч. закладів [Текст] /Б.М. Литвин, М.В. Стельмах – К.:Хай-Тек Прес,2014. – 335 с.

49. Макух Т.О. Удосконалення системи управління потоками фінансових ресурсів підприємств / Т.О. Макух // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2014. – №6. – С.84-88.

50. Марцин В.С. Деякі підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства / В.С. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №12. – С.153-160.

51. Масловська Л.Ц. Оптимізація структури фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / Л.Ц. Масловська, Л.В. Недільська // Економіка АПК. – 2015. – №10. – С.65-69.

52. Мороз А.Н. Банківські операції: Підручник. / А.Н. Мороз – 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2002. – 185 с.

53. Музиченко А.О. Рейтингова оцінка фінансового забезпечення розвитку підприємства / А.О. Музиченко // Економіка АПК. – 2015. – №11. – С. 84-87.

54. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал підприємства» / А.С. Назаренко // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – №8. – С. 22-29.

55. Негашев Е.В. Анализ финансов предприятия в условиях рынка / Е.В. Негашев. – М.: Высш. шк., 1997. – 230 с.

56. Опачанський Д.Ю. Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямків та ефективності їх використання / Д.Ю. Опачанський // Економіст. – 2012. – №12. – С. 44-47.

57. Павлова Л.Н. Финансы предприятия./ Л.Н. Павлова – М: Финансы: ЮНИТИ, 1998. – 165 с.

58. Павловська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / В.О. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – Вид. 2-ге, [без змін]. – К.: Вид-во КНЕУ. – 2013. – 592 с.

59. Партин Г.О. Финансы підприємств: Навч. посібник. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.

60. Поддєрьогін А.М. Финансы підприємств: Підручник. / А.М. Поддєрьогін – К.: КНЕУ, 2010. – 546 с.

61. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник./ А.М. Поддєрьогін – К.: КНЕУ, 2010. – 535 с.

62. Проценко Н.Б. Методологічні аспекти оцінки економічної стійкості підприємств / Н.Б. Проценко // Регіональна економіка. – 2013. – №2. – С.86 – 94.

63. Пузирьова П.В. Вдосконалення управління фінансовим потенціалом підприємств шляхом мінімізації економічного ризику / П.В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – №11. – С.43-46.

64. Рац О.М. Планування показників функціонування підприємства за моделлю стійкості економічного зростання / О.М. Рац // Формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. Спеціальний випуск. Контролінг у бізнесі: теорія і практика. – 2014. – 18-19 квітня. – С.358-368.

65. Родионова В.М. Финансовая устойчивость предприятий в условиях инфляции./ В.М. Родионова, М.А. Федотова – М.: Преспектива, 1995. – 120 с.

66. Рудницкая Л.Б. Финансовая привлекательность и финансовая производительность компании / Л.Б. Рудницкая // Финансы. – 2014. – №11. – С.74-77.

67. Рядно О. Моделювання управління фінансами підприємства /

О. Рядно, Ю. Шерстенников // Економіка України. – 2013. – №12. – С.12-16.

68. Савицкая Г.В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности: Краткий курс. / Г.В. Савицкая – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 303 с.

69. Савченко С.Б. Оцінка ризиків щодо визначення оптимальної структури капіталу підприємства / С.Б. Савченко // Науковий вісник БДФА. Економічні науки: зб. наук. праць / Міністерство фінансів України, Буковинська державна фінансова академія; гол. ред. В.В. Прядко. – Чернівці, 2014. – Вип.3. – Ч. II. – С.412-418. – Бібліогр.: 418 с.

70. Сіненко І.О. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами / І.О. Сіненко, О.Л. Хотомлянський // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №2. – С.145-151.

71. Сутормина В.М. Финансовый менеджмент: науч. пособие. / В.М. Сутормина. – М.: Издатдом, 2002. – 460с.

72. Стецюк П.А. Економічна суть фінансових ресурсів / П.А. Стецюк // Фінанси України. – 2014. – №1. – С.129-143.

73. Таркуцяк А.О. Фінансовий аналіз та управлінські рішення (на прикладі роботи вищого навчального закладу): навч. посіб. / А.О. Таркуцяк. – 2-е вид. – К.: Вид-во Європейського університету, 2001. – 201с.

74. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. / О.О. Терещенко – К.:КНЕУ, 2003. – 554 с.

75. Терещенко О. Фінансування підприємств в Україні: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення /О. Терещенко // Економіка України. – 2014. – №1. – С.10-16.

76. Томас П. Анализ финансовых отчетов. / П. Томас, А.Кармен – М: ИНФРАМ, 1998. – 130 с.

77. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. – 2-ге вид. – К.: Лібра, 1999. – 45 с.

78. Финансовое управление предприятием: принципы, методы и инструменты / В.М. Зарубинский, Н.И. Демьянов, Е.Я. Кушлык, И.В.

Семеренко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №1. – С.171-175.

79. Череп А.В. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності суб'єктів господарювання / А.В. Череп // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №7-8. – С.44-48.

80. Шаблиста Л. Механізми подолання збитковості підприємств і забезпечення їх фінансової стійкості / Л. Шаблиста // Економіка України. – 2015. – №6. – С.53-64.

81. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н. Шевчук // Ринок ЦП України. – 2015. – №5-6. – С.39-43.

82. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.ukrstat.gov.ua/>].

83. Офіційний сайт чинного законодавства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.nau.com/ua>].

